

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARI, SALDIRGANLIK VE OLUMSUZ
OTOMATİK DÜŞÜNCELER ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

NİHAN KATAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2020

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, SALDIRGANLIK VE OLUMSUZ OTOMATİK DÜŞÜNCELER ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

NIHAN KATAR

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Deniz ERGÜN

LEFKOŞA
2020

KABUL VE ONAY

Nihan KATAR tarafından hazırlanan “Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi” başlıklı bu çalışma, 17/01/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Yrd. Doç. Dr. Deniz ERGÜN (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Meryem Karaaziz
Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Gizem Öneri Uzun
Yakın Doğu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana
Bilim Dalı

Prof. Dr. Mustafa Sağsan
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Ocak 2020

İmza

Nihan KATAR

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez çalışmam esnasında bilgisi ve sabrı ile bana her zaman destek olan değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Deniz ERGÜN' e

Ve tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her koşulda yanımda olan canım babam Muhammet KATAR ve canım annem Funda ÇINAR'a teşekkür ederim.

Nihan KATAR
Lefkoşa 2020

ÖZ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, SALDIRGANLIK VE OLUMSUZ OTOMATİK DÜŞÜNCELER ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi 2018-2019 yılı eğitim öğretim döneminde Psikoloji Bölümüne devam 297 kişiye ulaşılarak toplanmıştır. Araştırmanın verileri, araştırma kapsamında gönüllü katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Salırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ) uygulanarak toplanmıştır.

Araştırmanın bulgularında; öğrencilerin cinsiyetine göre ÇÇTÖ’de bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Erkek öğrencilerin çocukluk çağı travmatik yaşantılarından duygusal istismara daha çok maruz kaldıkları, aynı zamanda kadın katılımcılara kıyasla fiziksel saldırganlık oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çocukluğunda öz anne-babası tarafından bakım alan öğrencilerin öz anne-babası dışında bakım alan öğrencilere kıyasla ÇÇTÖ genelinden aldıkları puanlar daha düşük bulunmuştur.

Bu çalışmada oluşturulan modele göre saldırganlığı belirleyen en önemli faktörün olumsuz otomatik düşünceler olduğu tespit edilmiştir. Sonuc olarak öğrencilerin çocukluk çağı travmalarının saldırganlığı anlamlı düzeyde yordamadığı otomatik düşüncelerinse saldırganlığı pozitif yönlü olarak yordadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travması, Salırganlık, Olumsuz Otomatik Düşünceler

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS , AGGRESSION AND NEGATIVE AUTOMATIC THOUGHTS IN UNIVERSITY STUDENTS

This study was conducted to examine the relationship between childhood traumas, aggression and negative automatic thoughts in university students. The data were collected by reaching 297 people attending the Department of Psychology during the 2018-2019 academic year of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), Near East University, Faculty of Arts and Sciences. The data of the study were collected by applying sociodemographic information form, Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), Buss-Perry Aggression Questionnaire (BPAQ) and Automatic Thoughts scale (ATS) to volunteer participants.

In the findings of the study the difference between the scores taken from the emotional abuse sub-dimension of the CTQ according to the gender of the students was found to be statistically significant. It was found that male students were more exposed to emotional abuse from their childhood traumatic experiences, while at the same time their physical aggression rates were higher compared to female participants.

Students who received care by their own parents as children were found to have lower scores from CTQ wide than students receiving care other than their own parents.

According to the model created in this study, the most important factor determining aggression was found to be negative automatic thoughts. Consequently, it has been found that students' childhood traumas do not significantly tire aggression, while automatic thoughts have been found to tire aggression in a positive way.

Keywords : Childhood Trauma, Aggression, Negative Automatic Thoughts

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
GÖRÜNTÜLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR	x

1. BÖLÜM	1
1.1 Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5 Tanımlar	4
2. BÖLÜM	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Çocukluk Çağı Travması	6
2.1.1 Çocukluk Çağı Travması Türleri	7
2.1.1.1 Fiziksel İstismar	8
2.1.1.2 Duygusal İstismar	8
2.1.1.3 Cinsel İstismar	9
2.2 Saldırganlık	10
2.2.1 Saldırganlık Kuramları	13
2.2.1.1 Biyolojik Kuram	13
2.2.1.2 Engellenme-Saldırganlık Kuramı	14
2.2.1.3 Sosyal Öğrenme Kuramı	14
2.2.1.4 İçgüdü Kuramları	15

2.2.1.4.1 Psikanalitik Kuram	15
2.2.1.4.2 Etolojik Kuram.....	16
2.2.2 Saldırganlığı Tetikleyen Faktörler.....	17
2.3 Olumsuz Otomatik Düşünceler	19
 3. BÖLÜM.....	21
YÖNTEM	21
3.1. Araştırmanın Modeli	21
3.2. Evren Ve Örneklem	21
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	23
3.3.2.Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	23
3.3.3. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği.....	24
3.3.4. Otomatik Düşünceler Ölçeği	24
3.3.5 Verilerin İstatistiksel Analizi.....	25
 4.BÖLÜM.....	28
BULGULAR.....	28
 5. BÖLÜM.....	44
TARTIŞMA	44
 6. BÖLÜM.....	48
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
6.1 Sonuç	48
6.2 Öneriler	50
KAYNAKÇA	51
EKLER.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	68
İNTİHAL RAPORU	69
ETİK KURUL RAPORU.....	70

GÖRÜNTÜLER DİZİNİ

Görüntü 1. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği İzni.....	65
Görüntü 2. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği İzni.....	66
Görüntü 3. Otomatik Düşünceler Ölçeği İzni.....	67

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı.....	20
Tablo 2. Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanları.....	24
Tablo 3. Öğrencilerin cinsiyetine göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	
Tablo 4. Öğrencilerin yaş grubuna göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	28
Tablo 5. Öğrencilerin kardeş sayısına göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	30
Tablo 6. Öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	32
Tablo 7. Öğrencilerin şiddete maruz kalma durumuna ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	34
Tablo 8. Öğrencilerin anne veya babasını kaybetme durumuna göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	36
Tablo 9. Öğrencilerin ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar.....	
Tablo 10. Öğrencilerin ÇÇTÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının BPSÖ puanlarına etkisine ilişkin modele ait uyum iyiliği indeksleri.....	42
Tablo 11. Öğrencilerin ÇÇTÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının BPSÖ puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları.....	43

KISALTMALAR

KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
BPSÖ	:Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği
ÇÇTÖ	:Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
ODÖ	: Otomatik Düşünceler Ölçeği
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Çocukluk dönemi, yetişkinliğin biçimlendiği bu nedenle önemi yadsınamaz bir evredir. Ruhsal, zihinsel ve bedensel olarak sağlıklı, kendisine ve çevresine faydalı bir birey olup olmamak çocukluk dönemi yaşantılarıyla yakından ilişkilidir(Acehan ve ark. 2013). Bu nedenle çocuklara sağlıklı şekilde büyüyecekleri şiddet ve ihmalden uzak bir çevre sağlamak oldukça önemli. Ancak günümüzde çocuğa karşı ihmal ve istismar oldukça sık görülen toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Bu yaşanan travmalar çocuğun fiziksel ve zihinsel sağlığını toplumsal gelişimini negatif yönde etkilemektedir. Bu tür yaşantılara sahip bireyler ilerleyen yıllarda çeşitli şiddet türlerinin faili ya da mağduru olma açısından büyük risk altındadır (WHO,2006).

Taner ve Gökler (2004) çocukluk çağı travmalarını anne baba ya da bakım veren yetişkin tarafından çocuğa karşı uygulanan yaralayıcı ve sağlığını olumsuz etkileyen özellikte olan ve gelişimine ket vuran eylem ya da eylemsizlikler olarak tanımlamıştır.

Çocukluk çağı travmalarının bireyin ruhsal sağlığı üzerinde olumsuz etkileri birçok çalışma tarafından ortaya konmuştur(Bolu ve ark. 2014; Örsel ve ark. 2011; Aydın,2018). Çocukluk çağı travma yaşantısına sahip kişilerin daha sık şiddete başvurdıkları, sigara kullanımı, depresyon, obezite, uygun olmayan cinsel davranışlar, istenmeyen hamilelikler, alkol-uyuşturucu kullanımı gibi risk oluşturabilecek davranışlar gösterdiği bildirilmiştir (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNICEF, 2006).

Nehir ve arkadaşları (2018) çocukluk çağı travmalarının saldırganlık üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yapılan bir

diğer çalışmada ise kendisine zarar verici davranışta bulunan kişilerin %71'inin çocukluk çağı travmatik yaşam deneyimleri olduğu saptanmıştır(Saçarçelik ve ark. 2013).

Çocukluk dönemi bedensel zihinsel ve sosyal anlamda en hızlı gelişme gösterilen evredir. Bireyin kendi ve dünya hakkındaki düşüncelerine de temel hazırlamaktadır (Ülker ve Yılmaz, 2016). Dolayısıyla çocukluk dönemi kötü muameleyle maruz kalmak bireyin kendi ve dünya hakkındaki algısında, düşünce ve duygularında olumsuz yönde değişime yol açmaktadır. Bu yaşantıya sahip bireylerin daha saldırgan oldukları bilinmektedir (Gençoğlu ve ark. 2014; Şimşek, 2017) Duran ve Ünsal (2014)'ın Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada anne baba şiddetine maruz kaldığını belirten öğrencilerin daha yüksek oranda saldırganlık eğilimi gösterdikleri ve daha yüksek oranda başkalarına karşı şiddet uyguladığı saptanmıştır.

Olumsuz otomatik düşünceler ise kişinin iradesi dışında istemsiz bir şekilde ortaya çıkan, kişinin davranış ve duygularını derinden ve olumsuz etkileyen zihinsel yapılarıdır(Yalçuk, 2018). Kişilerin otomatik düşüncelerini belirleyen çocukluktan bu yana kişinin kendisi, başkaları ve dünya hakkında geliştirdiği temel inançlardır. Gündüz ve Gündoğmuş (2018)'un gerçekleştirmiş olduğu çalışmada çocukluk çağı olumsuz yaşantıları olan kişilerin daha sık negatif otomatik düşünceleri, daha şiddetli fonksiyonel olmayan tutumları ve daha fazla ve şiddetli düzeyde uygunsuz şemaları olduğu tespit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada, çocukluk dönemi travma yaşantılarının saldırganlık ve otomatik olumsuz düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1 Problem Durumu

Çocukluk dönemi kötü muamele yetişkinliğe kadar uzanan, ruhsal durumu olumsuz etkileyen travmatik yaşantı özelliği taşımaktadır. Bu tarz yaşantılara sahip bireylerin saldırgan veya daha içe kapanık, sosyal ilişkilerinde zayıf olduğu bildirilmektedir (Bilim, 2012; Ayan, 2013; Akyıl, 2019).

Burgess ve arkadaşları yaşanan travmatik olayların çocuklarda travmaya özgü ani tepkiler verme kaçınma ve çaresizlik gibi yapıcı olmayan yıkıcı davranış ve tutumlar geliştirdiğini öne sürmüştür. Bu oluşan olumsuz davranış kalıpları ise kişinin ilerleyen yıllarda da hayatına etki etmeye devam etmekte bu dönemdeki ilişkilerinde saldırıya maruz kalma ve şiddet gibi olumsuz yaşam olaylarını tekrarlayıcı şekilde yaşadıkları belirtilmiştir. (akt.Güleç ve ark. 2012).

Özellikle çocukluk dönemi istismar ve ihmalin yetişkinlikte saldırganlığın oluşumunda etki ettiği belirtilmektedir. Ancak herkes de aynı şekilde ortaya çıkmamakta, benzer travmatik yaşantı geçmişi gösteren kimi bireyler ise yıkıcı davranışlardan uzak yaşamlarını sürdürebilmektedir. Dolayısıyla çocukluk dönemi ve saldırganlık arasında bir ilişkinin olması beklenirken, saldırganlığın ortaya çıkışında bireyin olumsuz otomatik düşüncelerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenle çocuklukta yaşanmış olan travmaların saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının saldırganlık ve otomatik olumsuz düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aşağıdaki hipotezlere cevap aranmıştır.

1. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin olumsuz otomatik düşünce düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı ruhsal travma düzeyi ile olumsuz otomatik düşünceler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri ile sosyodemografik özellikler göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin saldırganlık puan ortalamaları, sosyodemografik özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

6. Üniversite öğrencilerinin otomatik olumsuz düşünce düzeyleri ile sosyodemografik özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağında yaşanan travmalar kuşkusuz yaşantımızda kalıcı ve derin izler bırakmakta.Olumlu olumsuz yaşam deneyimleri yetişkin yaşantıda bireyi ve ilişki içinde bulunduğu kişileri büyük ölçüde etkilemekte. Bu nedenle yaşanabilecek sorunların bilinmesi alınabilecek önlemlerin saptanabilmesi adına faydalı olacaktır.

Litaratür incelendiğinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu noktada konuyla ilgili sonraki çalışmalar için kaynak olacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

1.Araştırmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

2.Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi 2018-2019 yılı eğitim öğretim döneminde Psikoloji Bölümüne devam eden tesadüfi olarak seçilmiş öğrenciler ile sınırlıdır.

3. Bu çalışma, gerçekleştirilen literatür tarama ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Çocukluk Çağı Travması: Dünya Sağlık Örgütüne göre çocuğa yönelik kötü muamele; çocuğun gelişimini sekteye uğratan, sağlık ve onuruna karşı tehlike teşkil eden fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet ve ihmal içeren davranışlardır (Bahar ve ark. 2009).

Saldırganlık: Saldırganlık kişi veya kişiler tarafında canlı cansız tüm varlıklara yönelik, zarar verme amacı taşıyan veya taşımasa da karşı tarafa zarar veren veya zararlı olarak algılanan sözel, duygusal, fiziksel, cinsel eylemlerin tümüdür (Şahin ve Owen,2009).

Olumsuz Otomatik düşünceler: Olumsuz otomatik düşünceler bilinçli bir yargı olmaksızın duygu ve davranışlarımızı etkileyerek yön veren genellikle olumsuz düşüncelerden oluşan durumdur (Duran ve ark. 2017).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocukluk Çağı Travması

Çocukluk çağı travmaları literatürde sıkça istismar ve ihmal kavramları ile açıklanmıştır. Bu dönemde yaşanan fiziksel, cinsel ve duygusal kötüye kullanım yaşantıları çocukluk çağı travmaları olarak isimlendirilmektedir. Bakım verenler tarafından 18 yaş altındaki çocuklara yönelik gerçekleştirilen fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zarar veren bilerek ya da bilmeyerek gerçekleştirilen tüm davranışlar istismar; beslenme, eğitim, gözetim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmama durumu ise ihmal olarak kabul edilmektedir (Zeytinoğlu 1999, akt. Demirkapı, 2014).

Ancak bu dönemde yaşanan travmalar fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ya da fiziksel ihmal gibi açıkça gözlenebilen özellikte olabileceği gibi yaşayan kişinin bile farkedemeyeceği kadar görünmez olabilir. Özellikle en erken çocukluk çağı travmaları bu özellikte olabilir. Örneğin duygusal iletişimde güçlük çeken ebeveynler tüm çabalarına rağmen çocuğun duygusal ihmal olarak algılayacağı yaşantılara yol açabilir. Bunun aksine aşırı koruyucu ve ya da kontrolcü anne ve baba tipi çocuğun kişilerarası sınırlarını zorlayabilir ve kendiliğinden girişim alanını daraltarak olumsuz etki yapabilmektedir. Anne babaların kendi travmatik yaşam öyküleri de farkında olmadan yeni kuşağa olan davranışlarını etkileyebilmekte ve bir tür kuşaklararası travmaaktarımına dolaylı da olsa yol açabilmektedir (Şar, 2018).

Çocukluk çağı travmatik yaşantılar, çocukların normal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyere, travmayaşantıları ile normal gelişimleri kesintiye

uğrayan ve güvensiz bir ortam içerisinde büyüyen çocukların ergenlik ve yetişkinlikte pek çok psikiyatrik bozuluk açısından büyük risk altına girmelerine neden olacaktırlar. Bu açıdan yetişkinlik dönemleri de oldukça büyük bir risk altındadır (Erden ve Gürdil, 2009).

Çocukluk çağında yaşanan fiziksel istismar ve ihmalle birlikte yaşamın ilerleyen yıllarında en sık görülen sorunlar saldırganlık ve suça yönelik davranışlardır. Çocuğun bu dönemde yaşadığı duygusal ve fiziksel travmalar problemlerle baş etme kabiliyetini olumsuz etkileyerek, yaşamın ilerleyen dönemlerinde bir problem ile karşılaştığında düşünerek, sabrederek, iletişim kurarak, farklı seçenekleri değerlendirerek sorun oluşturan durumu ele alma eğilimlerinin zayıflatacaktır (Demirkapı, 2014).

Bu dönemde yaşanan travmatik olaylar çözölememesi durumunda bu olaylar kişinin hayatını ciddi anlamda etkileyerek bağlanma biçimlerini, ilişki kurma yeteneğini, ebeveyn olma sürecini ve sergilediği davranışlarını etkileyebilmekte. Çocukluk çağında yaşanan çözömlenmemiş travmatik yaşantılar ileri ki yaşlarda başka bir olayla birleşip tekrar kişinin hayatında travmatize etkisi yaratabilmektedir (Aktepe, 2009).

Diğer taraftan çocukluk çağı travmaları kişilerin düşünce tarzlarını etkileyerek, olumsuz bilişsel stillere neden olmakta bilgiyi işleme süreçlerindeki bu hatalar ise fonksiyonel olmayan tutum ve davranışlara sebep olabilmektedir (Alloy ve ark. 2006).

2.1.1 Çocukluk Çağı Travması Türleri

Çocukluk çağı travmaları 3 başlık altında ele alınmaktadır bunlar; Fiziksel istismar, Cinsel istismar ve Duygusal istismardır. Yaşanan travmatik olayların türlerinin de travmaya verilen tepkiler üzerinde belirleyici olabileceği bilinmektedir. Örneğin insan kaynaklı yaşanan travmaların bireyler üzerindeki etkileri doğa olaylarına göre çok daha ağır olmaktadır (Haspolat, 2019).

2.1.1.1 Fiziksel İstismar

İstismar tanım olarak çocukların anne, baba veya bakımlarından sorumlu olan kişi veya kişiler tarafından, ruh ve beden sağlığını olumsuz yönde etkileyen, fiziksel, duygusal, zihinsel ve cinsel gelişimlerini engelleyen durumlarla karşı karşıya bırakılmasıdır (Nasıroğlu, 2014). Fiziksel istismar en kolay tespit edilen istismar türüdür. Çocuğun bir kaza olmaksızın bedensel açıdan zarar görmesiyle birlikte ruhsal açıdanda zedelenmesidir. Yapılmış olan çalışmalar gösteriyorki fiziksel istismar sebebiyle sakatlık yaşayan ve hayatını kaybeden çocukların oranı oldukça yüksektir. Bir çocuğun şiddete maruz kalması yanında bu şiddete tanıklık etmeside fiziksel istismar olarak nitelendirilmektedir. (Güler ve ark. 2002).

Fiziksel istismar, 18 yaş altındaki çocuk veya ergenin bakımını üstlenen kişiler tarafından fiziksel hasara uğraması, yaralanıp örselenmesi ya da bu risk altında olmasıdır. Bu hasar elle ya da farklı bir nesne ile vurarak, iterek, sarsılarak, ısırılarak ya da yakılarak oluşabilmektedir. Çocuğa karşı cezalandırma, disipline etme, öfke boşaltma veya farklı amaçlarla çeşitli yöntemlerle uygulanan fiziksel şiddeti içermektedir (Kılıç&Özçetin, 2018; Taner&Gökler, 2004).

Aile içi şiddetin olumsuz sonuçlarından biri de, çocukların yaşamın ilerleyen yıllarında sosyal ilişkilerinde yaşayabileceği sorunları, sıklıkla öfke ve saldırganlık tepkileriyle çözüme kavuşturma yolunu seçmeleridir. Çocukların rol model olarak anne ve babalarını aldıkları göz önüne alındığında, anne ve babaların aile içinde hem çocuklarına hem de birbirlerine karşı daha olumlu davranışlar sergileyerek şiddet içerikli davranışlardan uzak durmaları gerekmektedir (Toptaş ve Eker, 2018). Yapılan araştırmalar gösteriyor ki çocukken fiziksel şiddet görmüş yetişkinlerin şiddet içeren davranışlar bakımından yüksek risk grubunda oldukları tespit edilmiştir (Sağlam, 2019).

2.1.1.2 Duygusal İstismar

Duygusal istismar, fiziksel ve cinsel istismara göre tespit edilmesi daha karmaşık ancak en çok karşılaşılan istismar türüdür. Ebeveyn ya da çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi ve

bakımının gerçekleştirilmemesi durumudur. Duygusal istismar çocuğun gelişim sürecini etkileyerek, sekteye uğratarak duygusal ve davranışsal problemlerin oluşumuna zemin hazırlayan davranışları kapsar (Polat, 2016).

Çocuğu bir yere kapatmak veya yalnız bırakmak, bağlamak, reddetmek, korkutmak, sürekli olarak eleştirmek, görmezden gelmek, aşağılamak küçük düşürmek, tehditkar konuşmak veya tehditkar beden dili kullanmak, çocuğu aile içi anlaşmazlıklarda taraf olmaya zorlamak, suça yönlendirmek duygusal ihmal ve istismar olarak değerlendirilmektedir (Güler ve ark. 2002, Güner ve ark. 2010).

Arslan ve Balkıs (2016) ın gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ebeveynlerden algılanmış olan duygusal istismarın problemlili davranışları doğrudan yordadığı tespit edilmiştir.

Duygusal istismar yaşantısı bulunan çocuklarda gergin ruh hali, değersizlik hissi, uyumsuz ve saldırganlık içeren davranışlar sergileme gibi durumlar meydana gelebilmektedir. Tüm bunların yanında bu tür davranışlara maruz kalan çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerinde etkilenmektedir. Bu çocuklar normal zihinsel kapasiteye sahip olmalarına karşın, dikkat dağınıklığı ve öğrenmede güçlük gibi problemler sıkça yaşanmaktadır. Bu da gösteriyor ki duygusal istismar hem kişiliği hem de başarı durumunu negatif yönde etkilemekte (Tıraşçı ve Gören, 2007).

2.1.1.3 Cinsel İstismar

Cinsel istismar, yetişkinin kendi arzularını ve ihtiyaçlarını giderebilmek için psikososyal gelişimini henüz tamamlamamış çocuğu kullanması durumudur. Bu istismar türünde kandırma şiddet veya tehdit yoluna başvurma ön plandadır (Aktepe, 2009).

Ekşi (1999) cinsel tacize maruz kalan çocukların bu durumu bir yetişkine bildirmekte zorlanabildiklerini ve bu nedenle olayı bir başka bir çocuk yaşamış gibi söz etmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir. Çocukların davranışlarındaki bu tip değişiklikler taciz ve istismarın farklı bir ifade şeklidir. Cinsel istismara maruz kalmış 0-3 yaş çocukların yeme ve uyku düzenlerinde bozulmalar ortaya çıkabilir aynı zamanda yabancı kişilerden korku, çekinme

ve yaş grubuna uygun olmayan cinsel oyunlar oluşabilir. 3 -6 yaş arası çocuklarda ise içe kapanma, bebedksi konuşmalar, birine yapışma, alt ıslatma, dışkı kaçıırma, uyku ve yeme düzeninde bozulmalar, saldırgan agresif davranışlar, sıklıkla gerçekleşen cinsel oyunlar, mastürbasyon gözlenebilir (akt. Ovayolu ve ark. , 2007).

Cinsel istismar ile cinsel oyunlar birbirine karıştırılmamalıdır. Aynı gelişim düzeyindeki çocuklar arasında birbirlerinin genital organlarına bakmak yada dokunmak ilişki olmadan normal kabul edilebilirken, yedi yaşındaki bir çocuğun dört yaşında bir çocuğa oral veya genital bir yakınlaşmada bulunuyor ise bu davranış normal kabul edilemez ve değerlendirilmesi gerekir. Cinsel istismar genital ve oral temaslara ile gerçekleşebileceği gibi röntgencilik, çocuğu pornografik olarak kullanma, teşhircilik ve röntgencilik şeklinde de gerçekleşebilir. İstismara maruz kalmış çocuğun ilk başvurusu gizli davranış bozukluklarından olabileceği gibi aşıkargenital hasara kadar değişebilir. Cinsel istismarın en belirgin ve özgün bulguları genital kanama, beklenmedik cinsel davranışlar ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardır (Kara ve ark, 2004).

İstismara özgün psikolojik rahatsızlık tanımlanmamış olmasına rağmen fiziksel ve cinsel istismarın psikolojik rahatsızlık oluşumunu yükselttiği ve hayatın ileriki yıllarında pek çok psikolojik rahatsızlığa neden olduğu belirtilmektedir. Cinsel istismar ardından belirtilerin ortaya çıkması olaydan yıllar sonra da gerçekleşebilmektedir (İmren ve ark., 2013).

2.2 Saldırganlık

Saldırganlık, tüm canlıların temel iç güdülerindenidir. Belirli ölçüler içerisinde de saldırganlık, canlıların yaşamını devam ettirmesi için gerekli olan davranışların kaynağı ve enerjisidir. Saldırganlık ve öfke literatür incelendiğinde sıklıkla birlikte kullanılan kavramlardır. Öfke bir duyguyu, saldırganlık ise davranışı ifade etmektedir. Saldırganlık öfkenin eyleme dönüşmüş halidir.

Kişide öfke duygusu belirdiğinde duygularını sözlü ya da fiziksel saldırganlık ile gösterebilir ancak bazı bireyler ise öfke duydukları durumlarda edilgen ve dolaylı saldırganlığa yönelirler veya kaçma davranışı ortaya çıkabilir. Öfke

duygusu sonucunda saldırganlığın ortaya çıkması bekleniyor olabilir ancak bu tek seçenek değildir. Bireyin öfke duygusu karşısında nasıl davranacağını etkileyen pek çok faktör vardır bunlar; kültürel yapı, öfkenin derecesi, daha önce yaşanmış benzer durumlar ve öfke öncesi bireyin içinde bulunduğu duruma göre farklılık gösterebilir (Özmen, 2004).

Saldırganlık en genel anlamı ile canlı veya nesneye kasıtlı olarak hasar verici davranışlarda bulunmaktır. Saldırganlık kişi veya kişiler tarafından canlı ya da cansız varlıklara zarar vermeye yönelik ya da zarar verme amacı taşımasa da sonucunda karşı tarafa zarar verebilen ve karşı taraftan zararlı olarak algılanan sözel, duygusal, fiziksel, cinsel eylemlerdir (Şahin ve Owen, 2009). Saldırganlığın kelime anlamı; kötülük yapma veya yıpratmak amacı ile bir kimseye yönelik doğrudan silahlı veya silahsız eylem gerçekleştirme, bireyin kendi davranış ve düşüncelerini dışarıdaki dirençlere rağmen, zorlayarak karşısındaki kişiye kabul ettirme çabası olarak tanımlanmıştır (TDK, 2007).

Freud saldırganlığı, insanın kendine yönelik yıkıcı eylem ve duygularını dış dünyaya çevirmesi olarak tanımlamıştır. İnsanın kendisine yönelik saldırganlığını, kayıp nesneye karşı duyduğu ikilem ve onun içerdiği şiddet ve saldırganlığın kişinin kendisine yönelmesi olarak açıklamıştır (Karakulak, 2018).

Adler ise saldırganlığı bireyin organ sistemi ile ilgili dürtü olarak ele almamış, saldırganlığın bireyin engellemeler nedeni ile karşılanamayan ihtiyaçlarının sonucunda başvurduğu akılcı olmayan davranışlar olarak tanımlamıştır (Gümüş, 2000).

Bandura saldırganlığın sosyalleşme aşamasında öğrenildiğini saldırganlık davranışının insanın doğasından kaynaklanmadığını savunmuştur. Bandura'ya göre saldırganlık çevresel faktörlerden etkilenecek yani bir başkasını gözlemleyerek taklit yolu ile edinildiğini öne sürmüştür (Bandura, 1973).

Saldırganlık salt fiziksel saldırganlıktan ibaret değildir. Saldırganlık duygusal ve sözel olarak da gerçekleşebilir. Duygusal saldırganlık karşı tarafı duygusal olarak örseleyen, sıkıntı yaratan ve güven duygusunu azaltan durumlardır. Sözel saldırganlıkta ise dedikodu, tehdit etme, bağırma, alay, lakap takma ve

sözel olarak sataşma durumu vardır. Fiziksel saldırganlıkta ise kişi veya nesneye karşı tekmeleme, bıçaklama, itirme, silahla yaralama, nesne fırlatma gibi yaşantılar vardır (Karataş, 2008).

Saldırgan davranışlar, başkaları tarafından zarar görüldüğünde ya da kişi kendisi için bir tehdit algılandığında görülmektedir. Bu nedenlerin dışında engellemelerde saldırganlığa sebep olabilmektedir. Saldırgan davranış bazen engellenme duygusuna neden olan durumun ortadan kalkmasına yardımcı olurken, bazen tam tersi daha da kötüleşmesine neden olabilir (Efilti, 2006).

Saldırganlığı etkileyen faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Bireyin kişilik özellikleri, saldırganlığa dair bireysel eğilim, asosyal kişilik yapısına sahip olmak, şizofreni, psikopati gibi rahatsızlıkları bulunmak,
- Zekâ seviyesinin sınırda ya da alt seviyede bulunması halinde anlama, kavrama ve yargıda bulunma gibi durumlarda zorluk çekilmesi,
- Yakın çevre, aile, okul, yaşlılar, mali ve kültürel ortam hususlarının yetersiz kalması öğrenme tecrübelerinde olumsuz yanların bulunması, yeterli iletişim ve etkileşim atmosferinde bulunulmaması mühim etkenler içinde yer almaktadır (Şahin 2003, akt Sökmen 2018).

Saldırganlık genel olarak 3 ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar; yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlıktır. Yıkıcı saldırganlık bireyin kendisine zararı dokunduğunu düşündüğü kişi ya da kaynağa aynı şekilde zarar verme amacıyla gerçekleştirilir. Ancak toplum tarafından saldırganlık davranışına müsaade edilmeyeceği algısı kişinin bu saldırganlığı bastırması ya da toplum tarafından kabul edilebilecek şekillerde ortaya koyma yolunu seçmesine neden olur. Edilgen saldırganlık gösteren kişi kaygılarından nedeniyle pasif davranışlar göstererek mücadeleden kaçma eğilimi içindedir. Karşısındaki kişiyi sinirlendirmeden kendi saldırganlık duygularını tatmin etmeye çalışırlar daha çok iğneleyerek yada alay ederek gerçekleşir. Atılganlık ise; karşısındaki kişiyi küçük görmeden onunda haklarını göz ardı etmeksizin kendi haklarını koruma ve duygu düşüncelerini anlatma yoludur. Karşısındaki kişiyi yaralamadan ve incitmeden, sağlıklı ve açık şekilde iletişim gerçekleşir. Başkasının hakkını göz ardı etmeden bireyin kendisinin

haklarını kabul edilebilecek şekilde ortaya koyabilmesi ve savunmasıdır. Atılganlık düşüncüyü kabul ettirmeye çalışırken, saygı çerçevesi içinde gerçekleştirilmektedir (Tutkun ve ark, 2010; Bostan ve Kılıcıgil, 2008).

2.2.1 Saldırganlık Kuramları

Bu bölümde saldırganlık ile ilgili kuramsal yaklaşımlara değinilmiştir. Saldırganlık davranışını farklı şekilde ele alan pek çok farklı görüş ve kuram bulunmaktadır. Görüşlerden bazıları saldırganlığı doğuştan gelen bir davranış olarak kabul ederken bazı görüşler ise öğrenilmiş yani sonradan çevre ile etkileşimle kazanılan bir davranış olarak açıklamıştır.

2.2.1.1 Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram saldırganlık ve şiddet eğiliminin beynin, merkezi sinir sisteminin ve endokrin sistemin işleyişindeki bozukluğun neden olduğunu öne sürer. Sinir sistemindeki bir hasar, hormonal düzensizlikler, beyindeki tümörler ve ayrıca gen kombinasyonlarının da saldırganlığa yol açtığı düşünülmektedir (Dizman 2003, Akt Yelpaze 2012).

Her insan hücreesindeki 23 çift halinde 46 kromozom bulunmaktadır bu kromozomlardan biri cinsiyeti belirler. Kromozomlardan XX dişiye, XY ise erkek cinsiyetini belirtmektedir. Ancak bazı erkeklerde bu kromozom XYY şeklindedir. Araştırmacılar fazla olan bu Y kromozomunun saldırganlığı arttırdığını ve bu erkeklerin cinsel olarak daha aktif, daha iri ve daha saldırgan olduğu düşünmektedirler. Yapılan bazı araştırmalarda, XYY anomalisinin, suç geçmişli olan erkekler de daha sık görüldüğü tespit edilmiştir (Erkiner, 2012).

Biyolojik kuramın, bu hususta önemli bilgiler içermesi açısından göz ardı edilmemesi gerekir ancak saldırganlık oluşumu üzerinde kişinin duygusal ve sosyal süreçleride oldukça önemlidir bu yüzden biyolojik kuram tek başına yetersiz olmaktadır. Bu açıdan temel yapı olarak gözönünde tutulurken, psikososyal değişkenlerle birlikte ele alınmasında fayda vardır (Efilti, 2006).

2.2.1.2 Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Engellenme-saldırganlık kuramını Dollard ve ark. 1939 yılında geliştirilmiştir. Engellenme ve saldırganlık kuramına göre engellenilme kişinin amaç veya hedefine ulaşmasının durdurulması durumudur. Bu tür engellemelerin sonucunda saldırgan dürtüler ortaya çıkacak ve saldırgan davranışa sebep olacaktır.

Bu kurama göre saldırganlık, mutlaka bir engellenmenin sonucudur. Kişinin amacına yönelik istediğini gerçekleştirememesi engellenme olarak tanımlanmaktadır. Buna göre saldırgan dürtü, farklı bir dürtünün doyurulmasının engelle karşılaşması nedeniyle meydana gelebilir. Engellenme durumu, kişinin çevresi kaynaklı olabileceği gibi, bireyin kendisinin iç dünyasındaki çelişkileri yada çatışmaları nedeniyle meydana gelebilir (Goldstein ve Carr ,1981 akt. Efiltili, 2006).

Engellemeye karşı saldırganlık tipik bir davranıştır ancak engellenmeye tepki bazen davranışa dönüşmeyebilir. Kızgınlık asıl kaynağına değil, hiç ilgisi olmayan başka bir kaynağına yönlenebilir (Cüceloğlu, 1994).

Yapılan araştırmalarda her engellenmenin her zaman saldırganlığa yol açmadığını göstermektedir. Bazı durumlarda engelleme haklı bir nedene bağlı olabilir. Bu durumda engelleme saldırganlığa dönüşmeyebilir. Keyfi engellemeler keyfi olmayan amaçlı engellemelere göre daha fazla saldırganlığa sebep olmaktadır. Kişi ancak kendisini engelleyen bu eylemi kendisine zarar vermek amacıyla kötü bir niyet barındırarak yaptığını algılayorsa saldırganlık hisseder (Freedman, Sears ve Carlsmith 1993).

2.2.1.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kuramı diğerlerinden ayıran kilit noktası saldırganlığın düşmanca ve zarar verme amacı ile değil amaca yönelik davranış olarak görülmesidir.

Albert Bandura (1986) saldırganlığın iç güdüsel temellerinin olmadığını bireyin saldırganlık davranışını sosyalleşme sürecinde edindiğini iddia etmektedir. Saldırganlığın öğrenilmesi sürecinde model alma, pekiştirme ve cezalandırmanın önemini, davranışa dönüşmesinde ise yine sosyal

modelin önemli olduğunu, gürültü, sıcaklık, çevrede strese neden olan kalabalık, sosyal ödüller gibi çevresel uyarıcılarla, ailede meydana gelen eksik ve hatalı davranışlar ile artan saldırgan düşüncelerin, saldırganlık davranışının oluşumuna neden olarak sürdürülmesinde ve güçlenmesinde büyük etken olduğunu vurgular (Obuz, 2015).

Özetle sosyal öğrenme kuramına göre birey çevresini gözlemleyip yalnızca yeni davranış kalıplarını öğrenmez, aynı zamanda saldırganlığa başvurma veya saldırganlıktan kaçınmanın uygun olduğu zamanları da öğrenir. Bu süreç de iki değişken oldukça önemlidir bunlar ise dolaylı sonuçlar ve modelin statüsüdür. Kişinin davranışının sonucunda ödüllendirilme veya cezalandırılması dolaylı sonuçlardandır. Çocuklar saldırganlık davranışlarını çevreyi gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmektedirler, bu öğrenme şekline ise üç önemli çevresel etki kaynaktır. Bunlar; ailevi, kültürel etkinlikler ve sembolik modeller olarak sıralanabilir. (Eroğlu 2009).

2.2.1.4 İçgüdü Kuramları

Bu başlık bünyesinde Psikanalitik Kuram ve Etyolojik Kuram incelenmiştir. Bu kuramlar saldırganlığın doğuştan gelen ve insanın doğasında bulunan özellikler olarak ele almıştır

2.2.1.4.1 Psikanalitik Kuram

Psikanalitik yaklaşıma göre saldırganlık insan doğasında doğuştan var olan bir içgüdü olarak ele alınır. İnsan vücudu tarafından durmadan üretilmekte olan evrensel bir olgu olarak görülür. Ayrıca bu görüşü savunanlar saldırganlık davranışının birikerek belli zamanlarda dışarı atılması gereken bir enerji olduğunu öne sürmektedir (Öztürk, 2008).

Psikanalitik kuram çerçevesinde insanın davranış ve tutumları iki temel içgüdü tarafından yönlendirilmektedir. Bunlar; yaşam içgüdü (Eros) ve ölüm içgüdüdür (Thanatos) (Gebeş, 2011). Bu iki şiddetli eğilim, insanın toplum içinde uyumlu bir şekilde yaşamasını zorlaştırır. Ölüm içgüdü hayatın sonlandırılmasına yönelik olarak içerisinde bulunan enerjiyi kısıtlayamaz ise kendisini yok etmeye neden olacak bir döngüye girecektir.

Bu nedenle Birey ölüm içgüdüünü kısıtlayabilmek için farklı savunma mekanizmaları geliştirir. Ölüm içgüdüünün neden olduğu yıkıcı enerjiyi kendisini korumak için dışarı aktarır ve bu nedenle saldırgan davranışlar gösterir. Freud'a göre, saldırganlık kişinin kendisine zarar vermeye yönelik olan ölüm içgüdüünün diğer insanlara yönlendirmesinden kaynaklanmaktadır(Obuz, 2015).

Freud yıkıcı saldırgan eğilimlerin ilk defa 0-1,5 yaş dönemini kapsayan oral dönemde görüldüğünü öne sürmüştür. Bu dönemdeki çiğneme, ısırma gibi davranışlar saldırganlığın ilk belirtileri olarak kabul edilmiştir. Kolayca öfkelenen, vurup kıran, bağırıp çağıran kişiler gelişmemiş oral dönemi yaşamaktadır. Anal dönemde ise dışkı döneme takılma veya bu döneme gerileme anal sadistik kişiliğin ortaya çıkmasına neden olur. Dışkı, anal dönemdeki kızgınlıkların dışa yansımasıdır. Tuvalet eğitiminin başladığı anal dönemde annenin tutumu eğer sert ve cezalandırıcı ise çocuk yetişkin hayatında kolayca saldırganlığa dönüşen davranışlar sergileyebilir öfke ve çabuk sinirlenme eğilimi içinde olabilir. Bir diğer psikoseksüel gelişim süreci olan Fallik dönemde erkek çocukları için anne bir sevgi objesi konumundadır. Bu dönemde en büyük rakibi olarak babasını görmeye başlar. Bu sebeple babasına karşı saldırgan davranma eğiliminde olan çocuğun saldırganlık duyguları gelişir (Geçtan, 2006).

2.2.1.4.2 Etolojik Kuram

Bu kuramın öncüsü Lorenz (1966), saldırganlığın bütün organizmalarda mevcut olan kavga etme içgüdüü kaynaklı olduğunu harici bir uyarıcı kaynaklı olmadığını savunmuştur. Etiyoloji kuramcılarına göre saldırganlık güdüü her canlıda bulunmaktadır ve bu güdü uyarıcının varlığı ve şiddetine göre davranışa dönüşse de kaçınılmaz olarak vardır, boşalacağı zamanı beklemektedir(Obuz, 2015).

Baron ve Byrne saldırganlık davranışının insanların kalıtsal olarak sahip olduğu savaşıma içgüdüünden kaynaklandığını düşünmektedirler. Bu içgüdü evrim sürecinde bazı avantajlar sağladığından saldırganlık davranışı gelişmiş ve yerleşmiştir. Freud'un psikoanalitik kuramında saldırganlık yıkıcı bir güç,

etiyojik kuramda ise organizmanın adaptasyonunu kolaylaştıran olumlu bir özelliktir (akt. Uğur, 2013).

2.2.2 Saldırganlığı Tetikleyen Faktörler

Aile: Aile bireyin ilk sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir ve saldırganlığında ortaya çıkmasında ilk sırada yer almaktadır. Ebeveynlerin karakterleri, davranış şekilleri, olaylara bakış açıları çocuğa ve gelişimine büyük etki etmekte. Bu noktada çocuğun gelişimi açısından önemi oldukça fazladır(Kırık, 2014).

Çocuğun dünyaya geldiği çevre çocuğun sosyal ve psikolojik gelişimi adına oldukça önemlidir. Şiddete maruz kalan ya da şiddete şahitlik eden böyle bir ortamda büyüyen çocuk zaman içinde saldırgan davranışlar göstererek özgüvensiz bir kişilik geliştirebilmektedir. 0-6 yaş döneminde böyle bir ailede büyüyen çocuk davranış bozukluğu geliştirecektir. Davranış bozukluklarının geliştiği ve ortaya çıktığı dönem bu dönemdir. Tam aksi şekilde bu dönemde sağlıklı, sevgi dolu ve şefkatle büyüyen çocuk ise özgüvenli ve cesaretli olmaktadır. Ancak önemli bir noktada ailenin çocuğa gösterdiği ilginin dozudur bu durumun fazlası çocukda beklenmedik etkiler ve davranış bozuklukları geliştirmesine neden olabilmekte bu çocuklar suça ve mutsuzluğa sürüklenebilmektedir (Solak 2008, akt. Kırık 2014).

Yavuzer (2004)ailesi tarafından kabul edilmeyen çocukların öfke düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Yavuzer'e göre yeterli sevgi ve şefkati göremeyen çocuklarda olumsuz duygular gelişir. Böylelikle kendisinden daha zayıf olanları ezme ve üstünlük kurma çabaları ortaya çıkarak, saldırganlık eğilimlerinde artış görülebilir.

Aile içinde yaşanan iletişim problemleri, ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar ve şiddet erkek çocuklarında içe kapanıklık veya saldırganlık gibi davranış problemlerine neden olabilmektedir. Annenin sevgi ve ilgisini gösteremediği yerde babanın çocuk üzerindeki otorite ve baskısının hissettirilmesi çocukta oluşan saldırgan davranışların sebebi olabilmektedir. (Özbey ve Alisinanoğlu, 2009).

Okul:Okul çağına gelen çocuk aileden sonra zamanının çoğunu okulda geçirmeye başlar. Bazı çocuklar sağlıklı bir aile ortamında yetişmelerine rağmen, okulda arkadaşlarını model alma ile saldırgan davranışlar öğrenebilmektedir. Saldırgan davranış ile çoğu şeyi elde ettiğini gören çocuk bu davranışı sürdürebilmektedir. Bazı durumlarda çocuk toplum içinde kabul görme, lider olma ve destek görme ihtiyacı nedeni ile çevresine saldırgan davranarak zarar verebilmektedir. (Aral ve ark, 2004).

Alkol ve Uyuşturucu: Uyuşturucu maddeler suça neden olmakla birlikte, şiddet davranışının da başlıca kaynaklarından biridir. Madde ve alkol kullanımı ile saldırganlık ve şiddet davranışlarının birbirini arttırdığı bir çok çalışma tarafından tespit edilmiştir. Kişinin suça ve saldırganlığa eğilimini artırdığı gerekçesi ile de uyuşturucu maddeler birçok ülke tarafından yasaklanmıştır (Vatandaş ve ark. 2015)

Kitle İletişim Araçları Ve Medya: Yaşadığımız yüzyılda kitle iletişim araçlarının ve medyanın yoğun şekilde hayatımıza girmiş olduğu yadsınamaz bir gerçek.Kitle iletişim araçları toplumları yönlendirerek fikir, inanç, tutum ve davranışlarına yön vermekte. Televizyon, internet ve video oyunları gibi hem görsel hemde işitsel yönde güçlü mecraların büyük etkisi yadsınamaz. Çağımızda çocuklar boş zamanlarını eğlenceli şekilde geçirmek adına bu iletişim araçlarına yönelmeleri bazı olumsuz durumları beraberinde getirebilmekte. Çocukların bu iletişim araçlarıyla maruz kaldıkları şiddet içeren ahlaki açıdan uygunsuz programlar suça eğilimi artırabilmektedir. Bu gibi eğilimleri bulunan çocuklar uyumsuz, saldırgan ve şiddet yanlısı davranışlar sergileyebilmektedir(Dilber, 2014).

Kişilik: Kişilik, kısaca bizi diğerlerinden ayıran farklılaştıran özellikler olarak tanımlanabilir.Kişinin algılayış, düşünce şekilleri ve davranışlarını içerir (Aslan,2008).

Bireyler toplum tarafından hoş görülmecek güdülerini bastırma eğilimindedir. Birey büyüdüğü ortamdan bağımsız şekilde saldırganlıkla ilgili güdülere sahip olabilir. Saldırgan ve yıkıcı olan güdülerini bastırmaksa vicdanla mümkündür. Yoksa birey saldırgan davranışlar gösterir ve bu durumdan pişman olmaz ya da suçluluk hissetmez. Bunların yanısıra bireylerin kişilik

yapısından bahsetmekte uygun olacaktır özgüveni düşük kimseler kendini daha sık tehdit altında hissederek saldırganlık gösterebilmektedir(Kabak, 2009).

Çevresel Faktörleri: Sosyal çevrenin kalabalıklığı, gürültü ve havanın durumu gibi bazı etmenler kişinin saldırganlık ve şiddet eğilimi üzerinde etkili olabilmektedir. Ayrıca ekonomik eşitsizlikler, maddi durumun yetersizliği, kişinin evliliğinde yaşadığı problemler şiddet üzerinde etkili olabilmektedir. Ailenin yapısına hasar veren sosyal ve ekonomik etmenler kaynaklı zarar gören ailelerin çocuklarının saldırganlık eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir(Hatunoğlu ve ark. 2014).

Biyolojik Faktörleri: Saldırgan davranışlar genellikle limbik sistemle beynin temporal ve frontal lobları ile alakalı olduğu tespit edilmiştir(İncecik ve ark. 2009).

2.3 Olumsuz Otomatik Düşünceler

Otomatik düşünceleri kişinin kendisi ile iç diyaloğu olarak tanımlayabiliriz ve zihinde kendi kendine ortaya çıkan, fark edilmesi oldukça zor olan, en önemlisi birey tarafından analiz edilmeksizin doğru olarak kabul edilen düşüncelerdir. Bu düşünce kalıpları daha belirgin olan düşünceler ile beraber bir akış içerisinde. Kişilerin belli durumlar karşısında kendi kendine söylediği, tekrar eden, olumlu veya olumsuz otomatik benlik ifadeleri şeklinde tanımlanabilir. Kişiler çoğunlukla bu gibi düşüncelerini üzerinde durmadan ve değerlendirme yapmadan doğru olarak kabul ederler (Beck 2001).

Bilişsel çarpıtmalar olarak da adlandırılan otomatik düşünceler, gerçeği farklı şekillerde tanımlama durumudur. Kişi küçük hataları genelleştirir yada başka kişilerin kendisi hakkındaki fikirlerini yanlış şekilde değerlendirir. Sıklıkla rastlanan bilişsel çarpıtmalar ise şu şekildedir; filtreleme, hep yada hiç şeklinde kutuplarda düşünmek, fazla genellemelerde bulunmak, karşısında ki kişinin düşüncesini okumak, mümkün en olumsuz durumu senaryolaştırmak, kişiselleştirmek, bireysel adalet algısı, küçümsemek, kendini en doğru olarak görmek, farklı suçlular arayışında olmak, kendi duygularından çok emin

olmak tavizde bulunmamak ve çevresini deęiřtirme dūřüncesidir(Eryüksel 1996 akt. Duran ve ark, 2017).

Otomatik dūřünceler bilinçli dūřünceler olmaksızın istemsiz, aniden ortaya çıkan hızlı ve kısa dūřüncelerdir. Kişinin duygu, davranıř ve tepkilerini derinden etkileyen zihinsel iřlevlerdir. Sosyal çevremiz de yařadığımız olaylar bu dūřünceleri meydana getirir. Otomatik dūřünceler genellikle olumsuzdur sabit olan inançlarımız ve řemalarımızdan kaynaklanmaktadır. Örneğın yemeęi yaktığımızda “ne kadar beceriksizim” gibi bir dūřünebilir ya da bir sınavdan dūřük not aldığımızda “ hep başarısızım ”diye dūřünebiliriz. Bunlar otomatik dūřüncelere örnek olarak verilebilir(Kara, 2016).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma çocuklu çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir yöntemdir. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişkenin arasındaki çift yönlü değişim varlığını ya da derecesini belirlemeye yarayan bir modeldir (Karasar, 2013).

3.2. Evren Ve Örneklem

Veriler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi 2018-2019 yılı eğitim öğretim döneminde Psikoloji Bölümüne devam eden 297 kişiye ulaşılarak toplanmıştır. Bu araştırmanın evrenini 1000 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın evreninden %95'lik güvenilirlik sınırları içinde, %5'lik bir hata payı öngörülerek seçilecek örneklem büyüklüğü 278 olarak hesaplanmıştır.

Örneklem büyüklüğü 278 olarak hesaplanmıştır ancak, örneklem yeter sayısı altında kalınmaması için ve daha sağlıklı sonuçlara erişilmesi adına daha fazla sayıda anket dağıtılmıştır.

Tablo 1.*Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	133	44,78
Erkek	164	55,22
Yaş grubu		
18-21 yaş	113	38,05
22-25 yaş	155	52,19
26-33 yaş	29	9,76
Kardeş sayısı		
Kardeşi yok	34	11,45
1-3 kardeş	179	60,27
4 ve üzeri	84	28,28
Medeni durum		
Bekar	284	95,62
Evli	13	4,38
Bakım veren		
Öz Anne Baba	279	93,94
Diğerleri	18	6,06
Şiddete maruz kalma		
Evet	55	18,52
Hayır	242	81,48
Anne veya baba kaybı		
Evet	14	4,71
Hayır	283	95,29

Tablo 1.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde öğrencilerin %44,78'inin kadın ve %55,22'sinin erkek olduğu, % 38,05'inin 18-21 yaş, %52,19'unun 22-25 yaş ve 9,76'sının 26-33 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %60,27'sini 1-3 kardeş, %28,28'inin 4 ve üzeri kardeş oldukları, %11,45'inin kardeşinin olmadığı,

%95,62'sinin bekar olduğu, %93,94'ünün öz anne-babası tarafından yetiştirildiği, %18,52'sinin şiddete maruz kaldığı ve %4,71'inin anne veya babasının vefat ettiği saptanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırma kapsamında gönüllü katılımcılara Sosyodemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve Otomatik Düşünceler Ölçeği uygulanarak toplanmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Katılımcılar için yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, çocukluk dönemi şiddet yaşantısı ve anne-baba kaybı gibi bazı bilgilerinin sorulduğu, araştırmacı tarafından hazırlanmış demografik bilgi formu.

3.3.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma ölçeği Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. İlk olarak 70 madde olarak geliştirilen ölçek sonrasında 54 maddeye ardından tekrar düzenleme yapılarak 28 madde, 5'li likert tipi kısa form haline getirilmiştir. Şar ve arkadaşları tarafından türkçeye uyarlanmış ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması gerçekleştirmiştir. Ölçek çocuklukta yaşanan duygusal, fiziksel ve cinsel istismar ile fiziksel ve duygusal ihmali konu alan beş alt boyuttan meydana gelmektedir. Bu ölçekten alınan yüksek puanlar kişinin yüksek bir düzeyde ihmal ve istismara uğramış olduğunu belirtir.

Şar ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen uyarlamada ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri 0.93 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin alt puanlarının korelasyon katsayıları ise duygusal ihmal için 0,85, cinsel istismar için 0,73, fiziksel ihmal için 0,77, duygusal ve fiziksel istismar içinse 0,90 olarak tespit edilmiştir. Şar ve arkadaşlarının gerçekleştirmiş olduğu uyarlamanın Türkçesinin de özgün versiyonu kadar güvenilir ve geçerliliği yüksek olduğu, ölçek iç tutarlılık ve test yeniden test

uyumunun yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir (Şar ve arkadaşları,2012).

3.3.3. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

Buss Perry saldırganlık ölçeği Buss ve Perry tarafından 1992 yılında geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması ise Demirtaş Madran tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 5'li likert tipidir ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, dört alt faktörden oluşmaktadır bunlar: fiziksel saldırganlık, düşmanlık, sözel saldırganlık ve öfke şeklindedir. Fiziksel saldırganlık alt ölçeğinde başkasına fiziksel olarak hasar vermek ile alakalı 9 soru bulunmaktadır (13, 8, 2, 11, 25, 16, 29, 22, 5), sözel saldırganlık alt ölçeğinde sözel olarak incitme içeren 5 soru (27, 6, 21, 14, 4), öfke alt ölçeğinde saldırganlık davranışının duygusal boyutunun ölçülmesini hedefleyen 7 soru (19, 28, 1, 18, 9, 23, 12), düşmanlık alt ölçeğinde ise saldırganlığın bilişsel boyutunun ölçülmesini hedefleyen 8 soru (20, 23, 3, 7, 26, 9, 15, 17) bulunmaktadır. Ölçekte bulunan 9 ve 16 numaralı soruların maddeleri ters olarak puanlanmaktadır.

Ölçek için tespit edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı fiziksel saldırganlık için 0.78, Sözel saldırganlık için 0.48, öfke için 0.76 ve son olarak düşmanlık için 0.71 . Tüm ölçek için elde edilen alfa değeri ise 0,85 olarak tespit edilmiştir(Madran, 2012).

3.3.4. Otomatik Düşünceler Ölçeği

Otomatik düşünceler ölçeği 1980 yılında Hollan ve Kendall tarafından geliştirilmiştir. Geçerlilik-güvenirlilik çalışmasının ise 1997 yılında Savaşır ve Şahin tarafından gerçekleştirilmiştir. Otomatik olumsuz düşünceler ölçeği 5'li likert tipidir ve 30 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin alt ölçekleri şu şekildedir: Kişinin kendine yönelik olumsuz düşünceleri, şaşkınlık ve kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk ve değişmeye yönelik istekleri, yalnızlık-izolasyon ve ümitsizlik şeklindedir. Sorularda, bireylerin akıllarından otomatik şekilde geçebileceği düşünülen bir ifade verilmiştir ve bu düşüncelerin son bir hafta içinde akıllarından hangi sıklıkla

geçirdiklerinin derecelendirilmesi istenmiştir. Ölçek sonucundan alınan yüksek puanlar, otomatik düşüncelerin bireyin aklından geçme sıklığının fazla olduğunu gösterir(Savaşır ve Şahin, 1997).

3.3.5 Verilerin İstatistiksel Analizi

Bu araştırmada kullanılan istatistiksel analizler Statistical Packagefor Social Sciences (SPSS) 21.0 ve AMOS 21.0 yazılımlarında yapılmıştır.

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri frekans analiziyle saptanmış ve öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçekler için hesaplanan cronbach alfa değerleri incelendiğinde, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) için 0,918, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)içni 0,883 ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) için 0,958 bulunmuştur.

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre ölçeklerden aldıkları puanların karşılaştırılması için öncelikle normal dağılıma uyum Kolmogorov-Smirnov testiyle incelenmiş ve normal dağılıma uyumlu olmadığı görülmüştür. Buna göre Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göreÇocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılmasında nonparametrik testler olan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmış, ölçekler arasındaki korelasyonlarSpearman korelasyona analiziyle belirlenmiştir. Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği puanlarını yordama durumu yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanları

	n	$\bar{x}$	s	Alt	Üst
Duygusal İstismar	297	7,47	3,27	5	25
Fiziksel İstismar	297	7,92	3,81	5	25
Fiziksel İhmal	296	8,17	3,15	5	21
Duygusal İhmal	297	7,04	2,98	5	24
Cinsel İstismar	297	7,91	3,32	5	21
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	295	37,67	13,35	25	89
Fiziksel Saldırganlık	297	25,64	7,75	9	45
Öfke	297	21,07	5,84	7	35
Düşmanlık	297	23,91	5,75	8	38
Sözel Saldırganlık	297	15,45	3,80	5	25
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	297	86,07	19,13	40	137
Kendine Yönelik Olumsuz Düşünceler	297	17,76	8,27	10	48
Şaşkınlık ve Kaçmaya Yönelik Düşünceler	297	13,67	6,05	6	30
Kişisel Uyumsuzluğa Yönelik Olumsuz Düşünceler	297	7,82	3,37	3	15
Yalnızlığa Yönelik Olumsuz Düşünceler	297	9,25	3,85	4	20
Ümitsizliğe Yönelik Olumsuz Düşünceler	297	7,89	4,20	4	20

Tablo 2.'de öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarına ait tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde, öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden $\bar{x}=37,67\pm13,35$ puan aldığı, ölçekte bulunan duygusal istismar alt boyutundan $\bar{x}=7,47\pm3,27$ puan, fiziksel istismar alt boyutundan $\bar{x}=7,92\pm3,81$ puan, fiziksel ihmal alt boyutundan $\bar{x}=8,17\pm3,15$ puan, duygusal ihmal alt boyutundan $\bar{x}=7,04\pm2,98$ puan ve cinsel istismar alt boyutundan $\bar{x}=7,91\pm3,32$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden $\bar{x}=86,07\pm19,13$ puan, ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan $\bar{x}=25,64\pm7,75$ puan, öfke alt boyutundan $\bar{x}=21,07\pm5,84$ puan,

düşmanlık alt boyutundan $\bar{x}=23,91\pm5,75$ puan ve sözel saldırganlık alt boyutundan $\bar{x}=15,45\pm3,80$ puan aldıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Otomatik Düşünceler Ölçeğinde bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan $\bar{x}=17,76\pm8,27$ puan, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler alt boyutundan $13,67\pm6,05$ puan, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan $7,82\pm3,37$ puan, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan $9,25\pm3,85$ puan ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan ise $7,89\pm4,20$ puan aldıkları saptanmıştır.

4.BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 3.

Öğrencilerin cinsiyetine göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Duygusal	Kadın	133	7,05	2,97	6,00	137,30	-2,190	0,029*
İstismar	Erkek	164	7,82	3,47	7,00	158,49		
Fiziksel	Kadın	133	7,53	3,39	6,00	143,45	-1,041	0,298
İstismar	Erkek	164	8,23	4,11	6,00	153,50		
Fiziksel	Kadın	133	7,90	3,10	7,00	140,11	-1,546	0,122
İhmal	Erkek	163	8,39	3,18	8,00	155,35		
Duygusal	Kadın	133	6,74	2,45	6,00	142,54	-1,226	0,220
İhmal	Erkek	164	7,29	3,33	6,00	154,24		
Cinsel	Kadın	133	7,84	3,72	6,00	142,01	-1,287	0,198
İstismar	Erkek	164	7,96	2,98	7,00	154,67		
Çocukluk Çağı	Kadın	133	36,35	12,53	31,00	139,59	-1,537	0,124
Travmaları Ölçeği	Erkek	162	38,75	13,93	33,50	154,90		
Fiziksel	Kadın	133	22,74	7,37	22,00	116,73	-5,837	0,000*
Saldırganlık	Erkek	164	27,99	7,25	27,00	175,17		
Öfke	Kadın	133	20,52	6,21	21,00	141,14	-1,422	0,155
	Erkek	164	21,51	5,51	22,00	155,37		
Düşmanlık	Kadın	133	23,68	6,22	24,00	145,35	-0,661	0,508
	Erkek	164	24,10	5,34	24,00	151,96		
Sözel	Kadın	133	14,98	3,86	15,00	138,30	-1,940	0,052
Saldırganlık	Erkek	164	15,82	3,73	16,00	157,67		
Buss-Perry	Kadın	133	133,00	81,92	19,49	82,00	-3,408	0,001*
Saldırganlık Ölçeği	Erkek	164	164,00	89,43	18,21	89,00		
Kendine Yönelik	Kadın	133	17,32	8,73	14,00	139,68	-1,690	0,091
Olumsuz Düşünceler	Erkek	164	18,12	7,89	15,00	156,56		
Şaşkınlık ve Kaçmaya	Kadın	133	13,36	6,41	12,00	141,73	-1,316	0,188
Yönelik Düşünceler	Erkek	164	13,91	5,76	13,00	154,89		
Kişisel Uyumsuzluğa	Kadın	133	7,68	3,46	7,00	143,89	-0,928	0,353
Yönelik Olumsuz Düşünceler	Erkek	164	7,94	3,30	8,00	153,15		
Yalnızlığa Yönelik	Kadın	133	9,20	3,92	9,00	146,25	-0,499	0,618
Olumsuz Düşünceler	Erkek	164	9,29	3,80	9,00	151,23		
Ümitsizliğe Yönelik	Kadın	133	7,80	4,34	6,00	145,58	-0,626	0,531
Olumsuz Düşünceler	Erkek	164	7,97	4,10	7,00	151,77		

*p<0,05

Tablo 3.'te araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları gösterilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin cinsiyetine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar kadınlar öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Kadın ve erkek öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$)

Öğrencilerin cinsiyetine göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar kadın öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetine göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinde bulunan diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Kadın ve erkek öğrencilerin Otomatik Düşünceler Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.

Öğrencilerin yaş grubuna göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p	Fark
Duygusal İstismar	18-21 yaş	113	6,70	2,40	6,00	131,01	9,926	0,007*	1-3
	22-25 yaş	155	7,87	3,66	7,00	156,99			
	26-33 yaş	29	8,38	3,50	7,00	176,40			
Fiziksel İstismar	18-21 yaş	113	7,37	3,30	6,00	137,15	3,750	0,153	
	22-25 yaş	155	8,28	4,15	7,00	156,05			
	26-33 yaş	29	8,10	3,66	7,00	157,45			
Fiziksel İhmal	18-21 yaş	113	7,75	2,76	7,00	139,34	2,453	0,293	
	22-25 yaş	155	8,42	3,45	7,00	152,71			
	26-33 yaş	28	8,46	2,80	8,50	162,16			
Duygusal İhmal	18-21 yaş	113	6,76	2,35	6,00	145,86	0,875	0,645	
	22-25 yaş	155	7,28	3,37	6,00	152,96			
	26-33 yaş	29	6,90	2,94	5,00	140,07			
Cinsel İstismar	18-21 yaş	113	7,48	3,03	6,00	138,92	2,648	0,266	
	22-25 yaş	155	8,09	3,35	7,00	154,64			
	26-33 yaş	29	8,62	4,11	7,00	158,16			
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	18-21 yaş	112	35,42	10,88	31,00	137,07	3,086	0,214	
	22-25 yaş	155	39,02	14,66	33,00	153,80			
Fiziksel Saldırganlık	26-33 yaş	28	39,21	13,89	34,00	159,61			
	18-21 yaş	113	25,61	7,94	26,00	150,19	0,057	0,972	
	22-25 yaş	155	25,56	7,53	25,00	147,86			
Öfke	26-33 yaş	29	26,21	8,36	25,00	150,43			
	18-21 yaş	113	21,41	5,77	22,00	153,36	0,633	0,729	
	22-25 yaş	155	20,79	5,92	21,00	145,22			
Düşmanlık	26-33 yaş	29	21,24	5,85	22,00	152,21			
	18-21 yaş	113	24,88	5,79	26,00	164,23	5,762	0,056	
	22-25 yaş	155	23,29	5,62	24,00	139,38			
Sözel Saldırganlık	26-33 yaş	29	23,45	5,95	25,00	141,07			
	18-21 yaş	113	15,80	3,94	16,00	155,61	1,910	0,385	
	22-25 yaş	155	15,12	3,74	15,00	142,47			
Kendine Yönelik Olumsuz Düşünceler	26-33 yaş	29	15,86	3,58	15,00	158,17			
	18-21 yaş	113	17,21	8,21	14,00	139,73	2,573	0,276	
	22-25 yaş	155	18,33	8,43	15,00	156,49			
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	26-33 yaş	29	16,90	7,65	14,00	145,10			
	18-21 yaş	113	87,70	19,56	87,00	157,05	1,655	0,437	
	22-25 yaş	155	84,75	18,57	84,00	143,43			
Şaşkınlık ve Kaçmaya Yönelik Düşünceler	26-33 yaş	29	86,76	20,49	85,00	147,41			
	18-21 yaş	113	13,46	6,11	12,00	145,49	1,258	0,533	
	22-25 yaş	155	13,90	5,87	13,00	153,82			
Uyumsuzluğa Yönelik Olumsuz Düşünceler	26-33 yaş	29	13,21	6,90	11,00	136,91			
	18-21 yaş	113	7,73	3,50	7,00	145,61	0,414	0,813	
	22-25 yaş	155	7,91	3,32	8,00	152,05			
Yalnızlığa Yönelik Olumsuz Düşünceler	26-33 yaş	29	7,69	3,23	7,00	145,90			
	18-21 yaş	113	9,04	3,77	8,00	143,63	1,919	0,383	
	22-25 yaş	155	9,47	3,79	9,00	155,29			
Ümitsizliğe Yönelik Olumsuz Düşünceler	26-33 yaş	29	8,93	4,48	8,00	136,31			
	18-21 yaş	113	7,65	4,11	6,00	143,60	0,753	0,686	
	22-25 yaş	155	8,04	4,22	7,00	152,60			
Olumsuz Düşünceler	26-33 yaş	29	8,03	4,59	6,00	150,79			

*p<0,05

Tablo 4.'te araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan Kruskal-Wallis H testi sonuçları gösterilmiştir.

Öğrencilerin yaşına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Araştırmaya katılan 18-21 yaş grubu öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar 26-33 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Öğrencilerin yaşına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$)

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaşına göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Öğrencilerin yaşına göre Otomatik Düşünceler Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 5.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Kardeş sayısı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p	Fark
Duygusal İstismar	Kardeşi yok	34	8,21	3,06	8,00	174,97	4,232	0,120	
	1-3 kardeş	179	7,35	3,03	6,00	148,03			
	4 ve üzeri	84	7,44	3,82	6,00	140,56			
Fiziksel İstismar	Kardeşi yok	34	9,47	4,02	9,00	183,62	7,174	0,028*	1-3
	1-3 kardeş	179	7,77	3,65	6,00	146,85			
	4 ve üzeri	84	7,60	3,95	6,00	139,56			
Fiziksel İhmal	Kardeşi yok	34	8,47	3,74	7,50	151,47	1,171	0,557	
	1-3 kardeş	179	8,01	3,05	7,00	144,35			
	4 ve üzeri	83	8,40	3,11	8,00	156,23			
Duygusal İhmal	Kardeşi yok	34	7,56	2,98	6,00	165,12	1,566	0,457	
	1-3 kardeş	179	6,91	2,82	6,00	145,96			
	4 ve üzeri	84	7,12	3,31	6,00	148,95			
Cinsel İstismar	Kardeşi yok	34	9,21	3,86	9,00	181,26	5,832	0,054	
	1-3 kardeş	179	7,89	3,44	6,00	146,47			
	4 ve üzeri	84	7,43	2,68	7,00	141,33			
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kardeşi yok	34	41,38	13,83	39,00	171,59	3,032	0,220	
	1-3 kardeş	178	37,02	12,98	32,00	143,89			
	4 ve üzeri	83	37,54	13,83	31,00	147,16			
Fiziksel Saldırganlık	Kardeşi yok	34	26,82	7,31	27,00	165,10	1,868	0,393	
	1-3 kardeş	179	25,18	7,44	25,00	144,32			
	4 ve üzeri	84	26,15	8,52	26,00	152,46			
Öfke	Kardeşi yok	34	22,38	5,15	23,00	169,09	2,109	0,348	
	1-3 kardeş	179	20,88	5,96	21,00	146,26			
	4 ve üzeri	84	20,93	5,85	22,00	146,71			
Düşmanlık	Kardeşi yok	34	25,74	5,90	27,00	178,50	4,568	0,102	
	1-3 kardeş	179	23,74	5,49	24,00	144,65			
	4 ve üzeri	84	23,55	6,15	24,00	146,33			
Sözel Saldırganlık	Kardeşi yok	34	15,97	4,14	16,50	165,44	1,418	0,492	
	1-3 kardeş	179	15,41	3,71	15,00	147,00			
	4 ve üzeri	84	15,32	3,89	15,50	146,61			
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	Kardeşi yok	34	34,00	90,91	19,07	172,53	3,004	0,223	
	1-3 kardeş	179	85,21	18,33	84,00	144,7			
	4 ve üzeri	84	85,95	20,70	86,00	148,6			
Kendine Yönelik Olumsuz Düşünceler	Kardeşi yok	34	16,47	7,79	12,50	127,72	2,956	0,228	
	1-3 kardeş	179	17,72	8,51	15,00	148,99			
	4 ve üzeri	84	18,38	7,95	16,00	157,64			
Şaşkınlık ve Kaçmaya Yönelik Düşünceler	Kardeşi yok	34	12,97	5,71	12,50	140,07	0,420	0,811	
	1-3 kardeş	179	13,73	6,00	12,00	150,36			
	4 ve üzeri	84	13,82	6,35	13,00	149,72			
Kişisel Uyumsuzluğa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Kardeşi yok	34	7,59	3,48	7,00	142,03	0,916	0,632	
	1-3 kardeş	179	7,72	3,28	7,00	146,97			
	4 ve üzeri	84	8,13	3,53	8,00	156,15			
Yalnızlığa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Kardeşi yok	34	8,65	3,82	8,00	135,76	2,364	0,307	
	1-3 kardeş	179	9,15	3,77	9,00	146,37			
	4 ve üzeri	84	9,73	4,01	10,00	159,97			
Ümitsizliğe Yönelik Olumsuz Düşünceler	Kardeşi yok	34	7,50	4,15	6,00	138,10	1,705	0,426	
	1-3 kardeş	179	7,74	4,10	6,00	146,71			
	4 ve üzeri	84	8,38	4,45	7,00	158,30			

*p<0,05

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılması için yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan fiziksel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kardeşi olmayan öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan fiziksel istismar alt boyutundan 4 ve üzeri sayıda kardeşi olan öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$)

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Öğrencilerin kardeş sayısına göre Otomatik Düşünceler Ölçeğinde bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 6.

Öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Bakım veren	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Duygusal	Öz Anne Baba	279	7,29	3,00	6,00	146,00	-2,457	0,014*
İstismar	Diğerleri	18	10,33	5,50	10,00	195,53		
Fiziksel	Öz Anne Baba	279	7,65	3,50	6,00	145,19	-3,128	0,002*
İstismar	Diğerleri	18	12,11	5,75	13,50	208,08		
Fiziksel	Öz Anne Baba	278	8,14	3,15	7,00	147,74	-0,611	0,541
İhmal	Diğerleri	18	8,56	3,13	9,00	160,28		
Duygusal	Öz Anne Baba	279	6,93	2,85	6,00	146,33	-2,217	0,027*
İhmal	Diğerleri	18	8,83	4,20	8,00	190,44		
Cinsel	Öz Anne Baba	279	7,80	3,27	7,00	146,62	-1,916	0,055
İstismar	Diğerleri	18	9,61	3,78	10,50	185,92		
Çocukluk Çağı	Öz Anne Baba	277	37,00	12,80	32,00	144,66	-2,641	0,008*
Travmaları Ölçeği	Diğerleri	18	48,06	17,30	49,50	199,36		
Fiziksel	Öz Anne Baba	279	25,57	7,75	26,00	148,13	-0,687	0,492
Saldırganlık	Diğerleri	18	26,83	7,85	25,50	162,47		
Öfke	Öz Anne Baba	279	20,96	5,87	21,00	147,08	-1,523	0,128
	Diğerleri	18	22,72	5,20	24,00	178,83		
Düşmanlık	Öz Anne Baba	279	23,72	5,73	24,00	146,26	-2,169	0,030*
	Diğerleri	18	26,94	5,32	28,00	191,47		
Sözel	Öz Anne Baba	279	15,38	3,81	15,00	147,68	-1,043	0,297
Saldırganlık	Diğerleri	18	16,50	3,63	16,00	169,39		
Buss-Perry	Öz Anne Baba	279	85,62	19,18	85,00	146,96	-1,613	0,107
Saldırganlık Ölçeği	Diğerleri	18	93,00	17,35	96,00	180,64		
Kendine Yönelik	Öz Anne Baba	279	17,56	8,17	15,00	147,01	-1,578	0,115
Olumsuz Düşünceler	Diğerleri	18	21,00	9,37	20,00	179,86		
Şaşkınlık ve Kaçmaya	Öz Anne Baba	279	13,56	6,06	12,00	147,28	-1,363	0,173
Yönelik Düşünceler	Diğerleri	18	15,33	5,93	16,00	175,69		
Kişisel Uyumsuzluğa	Öz Anne Baba	279	7,76	3,37	7,00	147,16	-1,457	0,145
Yönelik Olumsuz Düşünceler	Diğerleri	18	8,83	3,20	9,00	177,44		
Yalnızlığa Yönelik	Öz Anne Baba	279	9,16	3,82	9,00	147,05	-1,543	0,123
Olumsuz Düşünceler	Diğerleri	18	10,61	4,17	11,00	179,17		
Ümitsizliğe Yönelik	Öz Anne Baba	279	7,76	4,10	6,00	146,88	-1,695	0,090
Olumsuz Düşünceler	Diğerleri	18	9,89	5,30	9,00	181,81		

* $p < 0,05$

Öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi bulguları Tablo 7.'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, ve duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunduğu tespit edilmiştir ($p>0,05$). Çocukluğunda öz anne-babası tarafından yetiştirilen öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, ve duygusal ihmal alt boyutundan aldıkları puanlar daha düşük bulunmuştur.

Öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve sözel saldırganlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı ($p>0,05$), düşmanlık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Çocukluğunda öz anne-babası tarafından yetiştirilen öğrencilerin düşmanlık alt boyutundan aldıkları puanlar daha düşüktür

Öğrencilerin çocukluğunda bakım veren kişiye göre Otomatik Düşünceler Ölçeğinde bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 7.

Öğrencilerin şiddete maruz kalma durumuna ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Şiddete maruz kalma	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Duygusal İstismar	Evet	55	10,55	3,78	11,00	223,15	-7,349	0,000*
	Hayır	242	6,78	2,70	6,00	132,15		
Fiziksel İstismar	Evet	55	11,09	4,07	12,00	213,47	-6,406	0,000*
	Hayır	242	7,19	3,36	6,00	134,35		
Fiziksel İhmal	Evet	54	10,76	3,22	11,00	216,26	-6,527	0,000*
	Hayır	242	7,59	2,83	7,00	133,38		
Duygusal İhmal	Evet	55	9,53	3,19	9,00	226,53	-7,785	0,000*
	Hayır	242	6,48	2,62	5,00	131,38		
Cinsel İstismar	Evet	55	10,65	3,72	11,00	216,66	-6,592	0,000*
	Hayır	242	7,29	2,89	6,00	133,62		
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Evet	54	51,31	13,72	53,00	231,29	-7,951	0,000*
	Hayır	241	34,61	11,20	30,00	129,34		
Fiziksel Saldırganlık	Evet	55	28,73	8,15	28,00	180,64	-3,029	0,002*
	Hayır	242	24,94	7,49	25,00	141,81		
Öfke	Evet	55	22,60	6,29	23,00	170,42	-2,052	0,040*
	Hayır	242	20,72	5,69	21,00	144,13		
Düşmanlık	Evet	55	25,04	6,67	26,00	162,75	-1,317	0,188
	Hayır	242	23,66	5,50	24,00	145,88		
Sözel Saldırganlık	Evet	55	16,02	4,21	16,00	159,96	-1,053	0,293
	Hayır	242	15,32	3,71	15,00	146,51		
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	Evet	55	92,38	21,54	95,00	172,71	-2,269	0,023*
	Hayır	242	84,64	18,29	85,00	143,61		
Kendine Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	55	20,85	8,79	18,00	186,05	-3,556	0,000*
	Hayır	242	17,06	8,00	14,00	140,58		
Şaşkınlık ve Kaçmaya Yönelik Düşünceler	Evet	55	15,65	6,22	15,00	178,17	-2,797	0,005*
	Hayır	242	13,21	5,94	12,00	142,37		
Kişisel Uyumsuzluğa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	55	9,04	3,51	9,00	180,32	-3,011	0,003*
	Hayır	242	7,55	3,28	7,00	141,88		
Yalnızlığa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	55	11,18	4,22	11,00	189,89	-3,926	0,000*
	Hayır	242	8,81	3,63	8,00	139,71		
Ümitsizliğe Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	55	9,60	4,83	8,00	182,92	-3,289	0,001*
	Hayır	242	7,50	3,96	6,00	141,29		

* $p < 0,05$

Tablo 7.'de öğrencilerin çocukluğunda şiddete maruz kalma durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testinden elde edilen bulgular gösterilmiştir.

Araştırmaya alınan öğrencilerin çocukluğunda şiddete maruz kalma durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunduğ u tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çocukluğ unda şiddete maruz kalan öğrencilerin Araştırmaya alınan öğrencilerin çocukluğ unda şiddete maruz kalma durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar şiddete maruz kalmayanlardan yüksektir.

Öğrencilerin çocukluğ unda şiddete maruz kalma durumuna göre Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık ve öfke alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğ u belirlenmiştir ($p<0,05$). Çocukluğ unda şiddete maruz kalan öğrenciler Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık ve öfke alt boyutlarından, şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek puan almıştır.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin çocukluğ unda şiddete maruz kalma göre Otomatik Düşünceler Ölçeğ inde bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğ a yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığ a yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğ e yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğ u görülmüştür ($p<0,05$). Çocukluğ unda şiddete maruz kalan öğrencilerin Otomatik Düşünceler Ölçeğ inde bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğ a yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığ a yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğ e yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar daha yüksektir.

Tablo 8.

Öğrencilerin anne veya babasını kaybetme durumuna göre ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Anne veya baba kaybı	n	$\bar{x}$	s	M	SO	Z	p
Duygusal İstismar	Evet	14	7,07	3,47	5,50	130,75	-0,844	0,399
	Hayır	283	7,49	3,27	6,00	149,90		
Fiziksel İstismar	Evet	14	8,07	4,76	6,00	144,29	-0,219	0,827
	Hayır	283	7,91	3,77	6,00	149,23		
Fiziksel İhmal	Evet	14	7,71	3,07	7,00	134,93	-0,617	0,538
	Hayır	282	8,19	3,16	8,00	149,17		
Duygusal İhmal	Evet	14	6,93	2,09	6,00	163,57	-0,683	0,495
	Hayır	283	7,05	3,02	6,00	148,28		
Cinsel İstismar	Evet	14	8,00	2,32	7,00	175,14	-1,188	0,235
	Hayır	283	7,90	3,37	7,00	147,71		
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Evet	14	37,29	13,48	30,50	148,25	-0,011	0,991
	Hayır	281	37,69	13,36	32,00	147,99		
Fiziksel Saldırganlık	Evet	14	23,29	9,30	25,50	125,46	-1,051	0,293
	Hayır	283	25,76	7,66	26,00	150,16		
Öfke	Evet	14	18,93	6,07	20,00	121,54	-1,228	0,220
	Hayır	283	21,17	5,82	22,00	150,36		
Düşmanlık	Evet	14	21,71	4,32	22,50	112,04	-1,653	0,098
	Hayır	283	24,02	5,79	24,00	150,83		
Sözel Saldırganlık	Evet	14	15,64	3,67	15,00	149,00	0,000	1,000
	Hayır	283	15,44	3,82	16,00	149,00		
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	Evet	14	79,57	21,02	84,00	125,68	-1,041	0,298
	Hayır	283	86,39	19,01	86,00	150,15		
Kendine Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	14	16,36	7,71	14,50	136,96	-0,539	0,590
	Hayır	283	17,83	8,30	15,00	149,60		
Şaşkınlık ve Kaçmaya Yönelik Düşünceler	Evet	14	13,57	6,26	11,50	147,71	-0,058	0,954
	Hayır	283	13,67	6,06	13,00	149,06		
Kişisel Uyumsuzluğa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	14	7,64	3,82	7,00	140,25	-0,392	0,695
	Hayır	283	7,83	3,35	7,00	149,43		
Yalnızlığa Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	14	9,64	4,50	9,00	154,68	-0,254	0,799
	Hayır	283	9,23	3,82	9,00	148,72		
Ümitsizliğe Yönelik Olumsuz Düşünceler	Evet	14	7,07	5,11	4,50	116,32	-1,478	0,139
	Hayır	283	7,93	4,16	6,00	150,62		

* $p < 0,05$

Tablo 8. incelendiğinde, öğrencilerin anne veya babasını kaybetme durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 9.

Öğrencilerin ÇÇTÖ, BPSÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Duygusal	r	1															
İstismar (1)	p																
Fiziksel	r	0,772	1														
İstismar (2)	p	0,000*															
Fiziksel	r	0,552	0,548	1													
İhmal (3)	p	0,000*	0,000*														
Duygusal	r	0,624	0,645	0,556	1												
İhmal (4)	p	0,000*	0,000*	0,000*													
Cinsel	r	0,707	0,685	0,541	0,636	1											
İstismar (5)	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*												
Çocukluk Çağı	r	0,842	0,836	0,790	0,781	0,816	1										
Travmaları Ölçeği (6)	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*											
Fiziksel	r	0,193	0,104	0,073	0,226	0,192	0,182	1									
Saldırganlık (7)	p	0,001*	0,075	0,211	0,000*	0,001*	0,002*										
Öfke (8)	r	0,071	0,069	-0,012	0,169	0,135	0,092	0,634	1								
	p	0,221	0,236	0,833	0,003*	0,020*	0,116	0,000*									
Düşmanlık (9)	r	0,083	0,077	-0,029	0,120	0,191	0,080	0,488	0,703	1							
	p	0,155	0,189	0,617	0,039*	0,001*	0,169	0,000*	0,000*								
Sözel	r	-0,015	0,020	-0,155	0,041	0,019	-0,041	0,418	0,520	0,473	1						
Saldırganlık (10)	p	0,798	0,730	0,008*	0,480	0,747	0,486	0,000*	0,000*	0,000*							
Buss-Perry	r	0,115	0,087	-0,028	0,175	0,173	0,107	0,830	0,887	0,807	0,672	1					
Saldırganlık Ölçeği (11)	p	0,047*	0,135	0,636	0,002*	0,003*	0,067	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*						
Kendine Yönelik	r	0,314	0,316	0,296	0,341	0,374	0,389	0,137	0,136	0,269	0,071	0,189	1				
Olumsuz Düşünceler (12)	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,018*	0,019*	0,000*	0,220	0,001*					
Şaşkınlık ve Kaçmaya	r	0,204	0,254	0,211	0,296	0,367	0,294	0,155	0,200	0,315	0,113	0,245	0,761	1			
Yönelik Düşünceler (13)	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,008*	0,001*	0,000*	0,052	0,000*	0,000*				
Kişisel Uyumsuzluğa	r	0,191	0,242	0,164	0,217	0,326	0,251	0,149	0,229	0,337	0,177	0,271	0,727	0,797	1		
Yönelik Olumsuz																	
Düşünceler (14)	p	0,001*	0,000*	0,005*	0,000*	0,000*	0,000*	0,010*	0,000*	0,000*	0,002*	0,000*	0,000*	0,000*			
Yalnızlığa Yönelik	r	0,227	0,274	0,185	0,277	0,355	0,291	0,211	0,280	0,393	0,217	0,337	0,734	0,760	0,788	1	
Olumsuz Düşünceler (15)	p	0,000*	0,000*	0,001*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*		
Ümitsizliğe Yönelik	r	0,299	0,342	0,236	0,311	0,342	0,353	0,172	0,206	0,303	0,067	0,240	0,783	0,767	0,706	0,711	1
Olumsuz Düşünceler (16)	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,003*	0,000*	0,000*	0,252	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	

* $p < 0,05$

Tablo 9.'da araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) ve Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) puanları arasındaki korelasyonlar gösterilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerin duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan puanlarda artmaktadır. Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğindeki duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar bulunmuştur ($p<0,05$). Öğrencilerin duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa

yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinde bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar ile Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar saptanmıştır ($p<0,05$). Bu korelasyonlar pozitif yönlü olup, öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinde bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinde bulunan sözel saldırganlık puanları ile Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler ve yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyonlar olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Öğrencilerin Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinde bulunan sözel saldırganlık puanları arttıkça, Otomatik Düşünceler Ölçeğinde yer alan kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler ve yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır.

Tablo 10.

Öğrencilerin ÇÇTÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının BPSÖ puanlarına etkisine ilişkin modele ait uyum iyiliği indeksleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Değer
χ^2/sd (ki kare / serbestlik derecesi)	3,724
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0,096
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0,938
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0,953
İyilik Uyum İndeksi (GFI)	0,905

Tablo 10.'de öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait uyum iyiliği indeksleri verilmiştir.

Kline (2005)'e göre χ^2/sd 'inin 3-5 arasında olması ve RMSEA değerinin 0,08'den düşük olması modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre modelin χ^2/sd açısından kabul edilebilir uyuma sahip olduğu, RMSEA açısından ise kabul edilebilir bir uyumun olmadığı görülmüştür.

Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre bir yapısal eşitlik modeline ait NFI, CFI ve GFI değerlerinin 0,90-0,95 arasında olması kabul edilebilir uyumu, 0,95'in üzerinde olması ise mükemmel uyumu ifade etmektedir. Buna göre modelin NFI ve GFI açısından kabul edilebilir uyuma, CFI açısından ise mükemmel uyuma sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 11.

Öğrencilerin ÇÇTÖ ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının BPSÖ puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları

			Tahminci	S.E.	p
Buss-Perry Sald. Ölçeği	<---	Çocukluk Çağı Trv. Ölçeği	0,550	0,463	0,235
Buss-Perry Sald. Ölçeği	<---	Otomatik Düş. Ölçeği	1,307	0,330	0,000*

* $p < 0,05$

Tablo 11.'de araştırmaya katılan öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği puanlarına etkisine ilişkin modele ait regresyon katsayıları gösterilmiştir.

Tablo 11. incelendiğinde öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanlarının Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği puanlarına anlamlı düzeyde yordamadığı ($p > 0,05$), Otomatik Düşünceler Ölçeği puanlarının ise Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği puanlarını pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$).

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının saldırganlık ve otomatik olumsuz düşünceler arasındaki ilişkisi ortaya konmuştur.

Çalışmanın bulgularına bakıldığında erkek katılımcıların çocukluk dönemi özellikle duygusal istismar yaşantılarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Berber-Çelik (2010)'ın üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını, erkek öğrencilerin duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal puanlarının kız öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu saptanmıştır. Zeren ve arkadaşlarının (2012) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çocukluk çağı istismarı sıklığıyla alakalı çalışmasında yine benzer şekilde üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre ölçeklerden aldıkları puanlar incelendiğinde, erkek öğrencilerde duygusal kötüye kullanımının kız öğrencilere kıyasla belirgin düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Kız çocukları kültürel cinsiyet kalıplarının etkisiyle daha uyumlu, söz dinleyen bir role bürünürken erkek çocukların daha özgür ve hareketli olmaları aile içinde ve sosyal çevrelerinde tepkilere neden olarak duygusal kötüye kullanımı arttırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen bulgulara göre fiziksel istismar ise tek çocuk olanlarda daha yüksek bulunmuştur. Ancak literatür incelendiğinde genellikle çocuk sayısının artması ile istismar yaşantılarının arttığı görülmektedir. Güler ve arkadaşlarının (2002) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada bakımı ile sorumlu olunan çocuk sayısı fazla olan annelerin çoğunluğunun çocuklarına fiziksel istismar ve ihmalde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise tam aksi bir

bulgu tespit edilmiştir. Bunun sebebi anne ve babanın ilk ebeveynlik deneyimi olması ve bu konuda ki deneyimsizliği olarak düşünülebilir. Başka bir bakış açısı ile bakmak gerekirse de bazı kesimler tarafından şiddetin normalleştirmiş olması özellikle çok çocuklu ailelerde büyüyen bireylerin bu şiddeti bir disiplin aracı olarak görerek kabullenip normalleştirmesi ya da aile içinde yaşanan olumsuzlukların aile içinde kalması gerektiği düşüncesi objektif yanıtlar verilmesini engellemiş olabilir.

Anne ve baba bakımı dışında büyüyen katılımcılarda duygusal, fiziksel istismar ve duygusal ihmal yüksek bulunmuştur. Örsel ve arkadaşları (2011)'nın gerçekleştirmiş olduğu çalışmada da çocuğun anne ve babasından uzun süre ayrı kaldığı durumlarda bile istismara maruz kalma oranlarının yükseldiği tespit edilmiştir. Aile ortamı çocuğun ruhsal gelişimi açısından oldukça önemlidir ancak her çocuk aile ortamında büyüme şansına sahip olamamakta bu çocuklar ise aile işlevi gören kurumlarda yada bakımını üstlenen yakınları tarafından büyütülmekte. Ebeveynlerin bakım motivasyonu duygusal bağları iken kurumlarda görev bilinci ile gerçekleştirilmekte ve bu nedenle ebeveynlerin bakımı kadar işlevsel olmamaktadır (Önder ve İnak, 2018).

Bu çalışmada 26-33 yaş aralığında çocukluk dönemi travmaları daha yüksek bulunmuştur. Gümüş'ün (2018) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise yaş değişkenine göre duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. 35-40 yaş arasında olan kişilerde duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar en yüksek iken çocukluk çağı travmaları düzeyleri arasında 40 yaş üstünde olan kişilerde fiziksel ihmal en yüksek bulunmuştur. Bunun sebebi olarak 90 ılı yıllarda doğan bireylerin o dönem çocukluk istismarı hakkında ailelerin farkındalığının olmadığı 2000li yıllarda doğanların ise daha bilinçli ailelere ve çocuk yetiştirme becerilerine sahip olduğu düşünülebilir.

Alan yazında bir çok araştırma erkeklerde saldırganlığın daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Efilti, 2008; Uysal ve Dinçer 2013; Özdemir, 2015; Camadan ve Yazıcı 2017). Bu çalışmada da fiziksel saldırganlık erkek katılımcılarda daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni ataerkil toplum

yapısı, kadın ve erkeklere toplumda atfedilen cinsiyet rolleri ile ilişkilendirilebilir. Genellikle erkekler daha atılgan lider, rekabetçi ve saldırgan olarak yetiştiriliyor ve engellendikleri durumlarda saldırgan davranışları daha tolere edilebilir görülüyor. Kadınların ise tam aksi şekilde yumuşak başlı sıcak ve şefkatli olarak yetiştirilirken saldırgan davranışlar göstermesi toplum tarafından yadırganıyor. Araştırmanın bulguları gözönüne alındığında toplum içinde erkeklere atfedilen rollerinde etkisiyle kadınlara göre erkekler saldırganlığı daha çok tercih ediyor şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada anne babanın dışında bakım alan katılımcılarda düşmanlık daha yüksek bulunmuştur. Tizard ve Hodges (1978) kurumda kalan 2-4 yaş arası 65 çocuk ile gerçekleştirdikleri çalışmada, 24 çocuk evlat edinilmiş 15'i öz ailelerine geri verilmiş geri kalan çocuklar ise kurumda kalmaya devam etmiştir. Bu çocuklar 8 yaşına geldiğinde evlat edinilen çocukların akademik olarak daha başarılı olduğu, öz anne ve babasıyla yaşayanların özgüvenli ve girişimci olduğu kurum bakımında kalanların ise anksiyete ve düşmanlık duygularının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akt. Koşay, 2013) Çocuğun psikolojik ve sosyal gelişiminde ailenin yeri oldukça önemli. Çocuk tarafından hissedilen terk edilmişlik hissi düşmanlık gibi olumsuz duyguların gelişimine neden olabilmektedir.

Yapılan araştırmalar gösteriyor ki çocukluk dönemi şiddete maruz kalma bireyde saldırganlığa yol açmaktadır (Duran & Ünsal 2014; Gök, 2009; Şahin ve Owen, 2009; Ayan, 2007). Bu çalışmada çocukluk dönemi şiddete maruz kaldığını belirten katılımcılarda fiziksel saldırganlık yüksek çıkmıştır. Bu çalışmaya paralel şekilde Ayan (2007)'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, ebeveynleri tarafından şiddet uygulandığı belirlenen öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gönültaş ve Atıcı'nın (2014) ortaokul son sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada sürekli öfke ve saldırganlık puan ortalamalı arasında ailede şiddet yaşantısına göre anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Ailede şiddete maruz kalan öğrencilerin saldırganlık puanları diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Yapılan araştırmalarda gösteriyor ki öfke ve saldırganlık gösteren çocuklar bir yetişkinin öfkesine daha çok maruz kalmakta (Bilim, 2012).

Bu çalışmada oluşturulan modele göre saldırganlığı belirleyen en önemli faktörün olumsuz otomatik düşünceler olduğu belirlenmiştir. Yavuzer ve Karataş'ın (2013) 224 ergen ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada otomatik düşüncelerin saldırganlığı anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Benzer bulgulara sahip bir diğer araştırmada Kılıçarslan ve Atıcı (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlköğretim yedi ve sekizinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada mantık dışı inanç ve saldırganlık düzeyinin anlamlı derecede ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin çocukluk ağı travmalarının saldırganlığı anlamlı düzeyde yordamadığı ancak otomatik dşncelerininse saldırganlığı pozitif yönlü olarak yordadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla otomatik düşüncelerin saldırganlığı arttırdığı söylenebilir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu çalışmada; çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile saldırganlık ve otomatik olumsuz düşünceler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bölümde ise çalışmanın bulgular bölümünde elde etmiş olduğumuz sonuçlara değinilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre; çocukluk çağı travmatik yaşantılarından duygusal istismar erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erkek öğrencilerin BPSÖ'de bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan aldıkları puanlar kadın öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların kardeş sayısına göre BPSÖ ve ODÖ genelinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmezken Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde kardeşi olmayan öğrencilerin fiziksel istismar alt boyutundan 4 ve üzeri sayıda kardeşi olan öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların yaşına göre BPSÖ ve ODÖ'den aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmezken ÇÇTÖ'de bulunan duygusal istismar alt boyutundan 18-21 yaş grubu öğrencilerin aldıkları puanlar 26-33 yaş grubunda yer alan öğrencilerden daha düşük bulunmuştur.

Anne ve baba bakımı dışında büyüyen katılımcılarda duygusal, fiziksel istismar ve duygusal ihmal yüksek bulunmuştur. Çocukluğunda öz anne-babası tarafından bakım alan öğrencilerin öz anne babası dışında bakım alan

öğrencilere kıyasla ÇÇTÖ genelinden aldıkları puanlar daha düşük bulunmuştur.

Araştırmaya alınan öğrencilerin çocukluğunda şiddete maruz kalma durumuna göre ÇÇTÖ genelinden aldıkları puanlar şiddete maruz kalmayanlardan yüksektir. Çocukluğunda şiddete maruz kalan öğrencilerin ODÖ'de bulunan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar daha yüksektir.

Öğrencilerin ÇÇTÖ'de bulunan duygusal istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkça, BPSÖ genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık alt boyutundan puanlarda artmaktadır. Öğrencilerin duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutundan aldıkları puanlar arttıkçada, BPSÖ genelinden ve ölçekte bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır.

Öğrencilerin ÇÇTÖ'de bulunan duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, ODÖ'de yer alan kendine yönelik olumsuz düşünceler, şaşkınlık ve kaçmaya yönelik düşünceler, kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler, yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler ve ümitsizliğe yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin BPSÖ'de bulunan fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, ODÖ'de yer alan tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar da artmaktadır. Öğrencilerin BPSÖ'de bulunan sözel saldırganlık puanları arttıkça, ODÖ'de yer alan kişisel uyumsuzluğa yönelik olumsuz düşünceler ve yalnızlığa yönelik olumsuz düşünceler alt boyutundan aldıkları puanlar da artmaktadır.

ÇÇTÖ puanlarının BPSÖ puanlarına anlamlı düzeyde yordamadığı, ODÖ puanlarının ise BPSÖ puanlarını pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir.

6.2 Öneriler

Ebeveynlerin ve yetişkinlerin, çocukların maruz kalabilecekleri travmalar konusunda bilinçlenmelerini sağlayarak, gelecek nesiller için daha sağlıklı bireyler yetiştirilmesi konusunda destek verilmesi faydalı olacaktır.

Çalışma sonucunda öğrencilerde saldırganlık davranışının ortaya çıkmasında olumsuz otomatik düşüncelerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle üniversitelerde görev alan psikolojik danışmanlar tarafından öğrencilere öfke yönetimine yönelik becerilerinin kazandırılmaya çalışılması aynı zamanda tetikleyici rolündeki otomatik düşünceler için farkındalık kazandırılması faydalı olacaktır.

Travmaya maruz kalmış bireyin ise başa çıkma becerileri geliştirmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi önerilir.

Çocukluk çağı travmalarının neden olabileceği uyumsuz tutum ve davranışları göz önüne alarak fonksiyonel olmayan tutum ve düşüncelere sahip öfke kontrol sorunu yaşayan ve saldırganlık eğilimi olan bireylerde çocukluk çağı travma geçmişi sorgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Akyıl, A. (2019). *Çocukluk Çağı Travmaları, Bilişsel Duygu Düzenleme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Diyarbakır ve Mardin Örneği* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Alloy, L. B., Abramson, L. Y., Smith, J. M., Gibb, B. E., & Neeren, A. M. (2006). Role of Parenting and Maltreatment Histories in Unipolar and Bipolar Mood Disorders: Mediation by Cognitive Vulnerability to Depression. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 9(1).
- Aral, N., Bütün, A., Türkmenler, B., & Akbıyık, A. (2004). İlköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 29(315), 17-25.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Arslanoğlu, C. (2012). Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji, Psikiyatride Derlemeler. *Psikiyatride Derlemeler Olgular ve Varsayımlar (RCHP)*, 1-2.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.

- Ayan, S. (2013). *Kasten adam öldürme suçu işlemiş hükümlü erkeklerin bağlanma stillerinin, çocukluk çağı travmalarının ve öfke ifade biçimlerinin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Aydın, E. (2018). *Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlık ve depresyon belirtileri üzerine etkisi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bahar, G., Savaş, H. A., & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. prentice-hall.
- Bandura, A. (1979). The social learning perspective: Mechanisms of aggression.
- Beck, J. S. (2001). Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve ötesi. Çev. Hisli Şahin, N. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara*.
- Berber Çelik, Ç. (2010). Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Bilim, G. Y., & Yılmaz, B. T. D. (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: Duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme* (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı).
- Bolu, A., Pan, E., Günay, H., Öznur, T., Aydemir, E., & Erdem, M. (2014). Travma sonrası stres bozukluğunda saldırgan davranış ile dissosiyasyon arasındaki ilişki. *Gulhane Medical Journal*, 56(2).
- Bostan, G., & Kılıçgil, E. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencisi Olan ve Olmayan Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Saldırganlık Boyutları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 133-140.

- Burgess, A. W., Hartman, C. R., & Clements, P. T. (1995). Biology of memory and childhood trauma. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 33(3), 16-26.
- Bülbül, F., Çakir, Ü., Ülkü, C., Üre, I., Karabatak, O., & Alpak, G. (2013). Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri/Childhood trauma in recurrent and first episode depression. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 93.
- Camadan, F., & Yazıcı, H. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Gözlenen Saldırganlık Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2).
- Cüceloğlu, D., (1994), İnsan ve Davranışı, (5. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul
- Çelik, Ç. B. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Kendilik Algısı ve Boyun Eğici Davranışlar Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demiralp, M., & Oflaz, F. (2007). Bilişsel-davranışçı terapi teknikleri ve psikiyatri hemşireliği uygulaması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 132-139.
- Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi).
- Dilber, F. (2014). Kitle iletişim araçları ve suç olgusu. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 60-66.
- Duran, S., & Ünsal, G. (2014). Öğrencilerin Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Oranı ile Başkalarına Karşı Şiddet Kullanımı ve Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki İlişki. *Literatür Sempozyum Psikiyatri Nöroloji Davranış Bilimleri Dergisi*, 1, 2-8.

- Duran, S., Karadaş, A., & Kaynak, S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin olumsuz otomatik düşünceleri ve akademik başarıları arasındaki ilişki. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(2), 30-37.
- Efiliti, E. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Efiliti, E. (2008). Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Denetim Odağının Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 213-230.
- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erkiner, D. (2012). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Eroğlu, S. E. (2009). *Saldırganlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: lise ve üniversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1993). Sosyal Psikoloji (Çev: A. Dönmez). *Ankara: İmge Kitabevi*.
- Gebeş, H. (2011). Akran eğitimi ile desteklenen öfke kontrolü eğitiminin lise öğrencilerinin öfke kontrol becerilerine etkisi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana*.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Metis Yayınları.

- Gençoğlu, C., Kumcağız, H., & Ersanlı, K. (2014). Ergenlerin Şiddet Eğilimine Etki Eden Ailevi Faktörler. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Gümüş, T. (2000). Kendini kabul düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre saldırganlık düzeyleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Gümüş, Z. (2018). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Yordayıcısı Olarak Çocukluk Çağı Travmalarının İncelenmesi Öz.
- Gündüz, A., & Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(4).
- Güner, Ş. İ., Güner, S., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Haspolat, A. (2019). *Travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası büyüme: Tmel inançlardaki değişim, ruminasyonlar ve bilgece farkındalığın rolü* (Master's thesis, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Hatunoğlu, Y., Hatunoğlu, A., & Avcı, M. A. (2014). Anadolu Coğrafyasında Töre ve Namus Kısacında Bulunan Kadına Yönelik Şiddet Uygulamanın Sosyolojik ve Psikolojik Boyutunun değerlendirilmesi Özet.
- İmren, S. G., Ayşe, A. Y. A. Z., Yusufoglu, C., & Arman, A. R. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar

- girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.
- İncecik, Y., Kurdak, H., Özcan, S., Akpınar, E., Saatçı, E., & Bozdemir, N. (2009). Eş şiddeti ve aile hekimliği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 3(1).
- Kabak, F. (2009). Ergenlerde spora katılımın saldırgan davranışlar üzerine etkilerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, YL. Tezi, Adana.[In Turkish]*.
- Kara, B., & Biçer, Ü. Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-143.
- Kara, D. (2016). Psikoloji öğrencilerinde stresle başa çıkma stratejileri, olumsuz otomatik düşünceler ve depresyon belirtileri ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, *Tc. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Karakulak, F. (2018). *Çocukluk Döneminde Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Ergenlerde Saldırganlık Eğilimi* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karasar, N. (2013). Bilimsel araştırma yöntemi, Nobel yayıncılık, Ankara.
- Karataş, Z. (2008). Lise öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 277-294.
- Kılıç, A., & Özçetin, M. (2018). Çocuk İstismarı ve İhmalini Önlemede Kanıt Dayalı Yaklaşımlar. *Firat Tıp Dergisi*, 23(3).
- Kılıçarslan, U. P. D. S., & Atıcı, M. (2009). ilköğretim 7 Ve 8 Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan inançları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 113-130.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma.

- Koşay, A. (2013). *Çocuk yuvasında ve çocuk evinde kalan korunmaya muhtaç çocuklar ile ailesi yanında yaşayan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry saldırganlık ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- Nas, K., & Çolakoğlu, T. (2017). Futbolcuların Saldırganlık Düzeyleri ile Öfke Tarzlarının Belirlenmesi.
- Nasıroğlu, S. (2014). Çocuk istismarında rehabilitasyon ve tedavi merkezleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 67-78.
- Nehir, S., Irmak, H., Demet, M. M., & Toksoz, K. (2018). Relationship between childhood traumas and aggression in bipolar disorder/Bipolar bozuklukta cocukluk cagi travmalari ve agresyon iliskisi.(Original article/Arastirma). *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 163-169.
- Obuz, F. (2015). *İşitme engelli ergenlerde engelleriyle ilgili dini atıfları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Önder, M. S., & Abdulkadir, İ. N. A. K. (2018). Geçmişte Kurum Hizmeti Alanların Şiddet Görme Durumları ve Bakım Hizmeti Algıları: Bingöl Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 195-210.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., & Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2).

- Özbey, S., & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özdemir, M. B. (2015). Etkinlik temelli grupla psikolojik danışma müdahale programının çocuklarda öfke ve saldırganlığı azaltmaya yönelik etkileri. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 221-238.
- Özmen, S. K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Öztürk, N. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.*
- Polat, O. (2016). Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1), 15-34.
- Saçarçelik, G., Türkcan, A., Güveli, H., & Yesilbas, D. (2013). Bir Ergen ve Genç Eriskin İkinci Basamak Psikiyatri Poliklinigine Basvuran Hastalarda Kasitli Kendine Zarar Verme Davranisi ile Çocukluk Çağı Travma Yasantılarının Yaygınlığı ve Arasındaki İlişkinin Araştırılması/Evaluation of the Relation between Deliberate Self-Harm Behavior and Childhood Trauma Experiences in Patients Admitted to the Second-Step Psychiatric Outpatient Clinic for Adolescent and Young Adult. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 50(3), 222.
- Sağlam, H. (2019). Medyatik Şiddetin Eleştirisine Sinemasal Bir Yaklaşım: Katil Doğanlar. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 307-326.
- Savaşır, I. & Şahin, N. H. (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sökmen, (2018) Üsküdar Üniversitesi öğrencilerinde saldırganlık ve akademik öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi. Investigation

of the relationship between aggressiveness and academic self-efficacy in Üsküdar University students

- Şahin, E., & Fidan, O. W. E. N. (2009). Psikolojik ihtiyaçları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 64-74.
- Şar, V. (2018). Çocukluk ve Travma: Psikotarihsel Bir Bakış. *Turkiye Klinikleri Child Psychiatry-Special Topics*, 4(3), 12-17.
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Şimşek, D. (2017). Yetişkin bireylerde çocukluk çağı travmaları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki. The relationship between childhood trauma and agressions in adults
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Toptaş, M., & Engin, E. K. E. R. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Aile İçi Şiddete Maruz Kalma ile Öfke Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 77-98.
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A., & Soslu, R. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.
- UNICEF. (2006). Çocuklara kötü muamelenin önlenmesi: Bu konuda harekete geçilmesine ve kanıt toplanmasına yönelik bir kılavuz. Available at <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365>

_tur.pdf?sequence=21 &isAllowed=y. Retrieved on September 18, 2018.

Uysal, H., & Dinçer, Ç. (2013). Okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169).

Ülker, M., & Yılmaz, H. (2016). *Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasındaki ilişki* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan Üniversitesi).

Vatandaş, C., Can, B., Mahitapoğlu, H., Yaman, V., & Kırbaşoğlu, Z. (2015). Türkiye’de Gençlik Ve Madde Sorunu

World Health Organization. (2006). Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence.

Yalçuk, Ö. (2018) Kadınlarda Beden Kitle İndeksi, Otomatik Düşünceler ile Yeme Tutumları İlişkisinin İncelenmesi.

Yavuzer, H. (2004). Yaygın Anne Baba Tutumları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Y., & Karataş, Z. (2012). Ergenlerde otomatik düşünceler ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide öfkenin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23, 1-7.

Yelpaze, İ. (2012). Akran aracılığıyla verilen sosyal beceri eğitimi programının ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin saldırganlık düzeylerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Gaziantep*.

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.

EKLER

Ek-1 Sosyodemografik Bilgi Formu

1-Cinsiyetiniz?

Kadın () Erkek ()

2- Yaşınız:

18-21() 22-25 () 26-33 ()

3-Kardeş sayınız?

Yok () 1-3 () 4 ve üstü ()

4- Medeni Durumunuz:

Bekar () Evli () Boşanmış () Dul ()

5- 0-6 yaş döneminde size bakım veren kişi

Öz Anne Babam () Diğer.....

6- Çocukluk döneminde şiddete maruz kaldınız mı?

Evet() Hayır ()

7- Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşadınız mı?

Evet() Hayır ()

Ek-2 Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

Hiçbir zaman(1) Nadiren(2) Zaman zaman(3) Sıklıkla(4) Çok sık olarak(5)

1. Yeterli yemek bulamazdım.

1 2 3 4 5

2. Ailemdelikiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.

1 2 3 4 5

3. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.

1 2 3 4 5

Ek-3 Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

1. Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler					
2. Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim					
3. Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm					
4. Arkadaşlarımın görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim					

Ek-4 Otomatik Düşünceler Ölçeği

Aşağıda kişilerin zaman zaman aklına gelen bazı düşünceler sıralanmıştır. Lütfen her birini okuyarak bu düşüncelerin **SON BİR HAFTA** içinde **AKLINIZDAN NE SIKLIKLA GEÇTİĞİNİ** işaretleyiniz. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyunuz ve her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz.

Hiçbir Zaman(1) Ender Olarak (2) Arada Sırada(3) Sıklıkla(4) Hep Aklımdaydı(5)

1. Tüm dünya bana karşıymış gibi geliyor.

1 2 3 4 5

2. Hiçbir işe yaramıyorum.

1 2 3 4 5

3. Neden hiç başarılı olamıyorum.

1 2 3 4 5

Ek-5 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği İzni

Nihan Katar

12 Kasım Pzt 22:48 (3 gün önce) ☆

Merhabalar Vedat Bey, ben klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi Nihan Katar. Tez çalışmam için Çocukluk Çağı Ruhsal Travma ölçeğinizi kullanmak istiyorum...

Vedat Şar

13 Kasım Sal 17:13 (2 gün önce) ☆ ↩ ⋮

Alıcı: ben ▾

Kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim.

2 Ek

PDF CTQ-Turkce makale...

PDF CTQ-28-Turkce-2...

Ek-6 Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği İzni

Ölçek İzni

Gelen Kutusu x

🔍 🖨️ 📧

Nihan Katar

5 Kasım Pzt 16:34 (10 gün önce)

Merhabalar Hanife Hanım, ben klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi Nihan Katar. Tez çalışmam için Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğini kullanmak istiyorum. kulla

Andaç Demirtaş Madran

5 Kasım Pzt 17:51 (10 gün önce)

Merhaba, nerede ve kiminle tez yazdığınızı belirtir misiniz lütfen... 5 Kas 2018 Pzt, saat 16:34 tarihinde Nihan Katar <katarnihann@gmail.com> şunu yazdı:

Nihan Katar

5 Kasım Pzt 18:16 (10 gün önce)

Hanife Hanım Yakın Doğu Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Tez Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergün. Andaç Demirtaş Madran <demirtasmdran@g...

Andaç Demirtaş Madran

7 Kasım Çar 12:38 (8 gün önce)

Alıcı: ben ▾

Sayın Katar,

Ölçeği çalışmanızda kullanmanız uygundur. Başarılar dilerim. Az sonra bir e-posta yönlendireceğim..

Ek-7 Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği İzni

Ölçek İzni

Gelen Kutusu x

Nihan Katar

5 Kasım Pzt 18:10 (10 gün önce)

Merhabalar Nesrin Hanım, ben klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi Nihan Katar. Tez çalışmam için otomatik düşünceler ölçeğini kullanmak istiyorum. kullanım

Handan Deniz Ayalp <hdenizayalp@gmail.com>

9 Kasım Cum 03:36 (6 gün önce)

Alıcı: ben

Aşağıda bulunan izin yazısı ile söz konusu ölçeğe ilişkin materyaller, Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin tarafından gönderilmektedir.

Sayın Katar,

Otomatik Düşünceler Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil; size gönderdiğim kopyasını, puanlama formunu ve belirtilen kaynakları da kullanmanızdır. Ayrıca, Envanterin orijinalini geliştiren araştırmacılarla ilgili gerekli referanslara da çalışmanızda yer verilmesi gerekecektir. Çalışmanızda başarılar dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

Nihan Katar 24 Ağustos 1994’de Muğla’nın Milas ilçesinde dünyaya geldi. İlk ve Ortaokul eğitimini Bitez Gülümser Mehmet Danacı İlköğretim okulunda, lise eğitimini ise Gümbet Ayşe Gülsevim Ali Rüştü Kaynak Anadolu Lisesinde tamamladı. 2012 yılında Girne Amerikan Üniversitesi İngilizce Psikoloji bölümüne başladı lisans programından mezun olmasının ardından Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programına başladı. Lisans stajını Bodrum Devlet Hastanesinde, Yüksek lisans stajını ise Barış Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde tamamladı.

İNTİHAL RAPORU

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, SALDIRGANLIK VE OLUMSUZ OTOMATİK DÜŞÜNCELER ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ- NİHAN KATAR

ORIJİNALLIK RAPORU

% 15	% 15	% 7	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 10
2	rssstudies.com İnternet Kaynağı	% 2
3	www.akademiksporarastirmalarikongresi.com İnternet Kaynağı	<% 1
4	GÜLOĞLU, Berna, KARAIRMAK, Özlem and EMİRAL, Ekin. "Çocukluk çağı travmalarının tinsellik ve affetme üzerindeki rolü", Esform Ofset, 2016. Yayın	<% 1
5	www.sgdb.hacettepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1

ETİK KURUL RAPORU

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

05.03.2019

Sayın Nihan Katar

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/359 proje numaralı ve **“Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

- Veri toplanacak kurumlardan izin alınması gerekmektedir.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.